

Označování potravin z hlediska potravinového práva České republiky a Evropské unie

Bc. Barbora Karásková

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta technologická

Ústav technologie potravin

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Barbora Karásková
Osobní číslo:	T18561
Studijní program:	N2901 Chemie a technologie potravin
Studijní obor:	Technologie potravin
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Označování potravin z hlediska potravinového práva České republiky a Evropské unie

Zásady pro vypracování

1. V teoretické části práce popište označování potravin dle českého a evropského potravinového práva.
2. V praktické části se zaměřte na chybná označení balených i nebalených potravin v tržní síti a na označování potravin v rámci internetového prodeje.
3. Vyhodnotte nejčastější nedostatky a uveďte příklady správného značení etiket.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

[1] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnice Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004, v platném znění, Úřední věstník Evropské Unie. L 304, 22.11.2011, 18-63. V platném znění.

[2] ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 24. dubna 1997 o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 38, 2178-2188. V platném znění.

[3] Petersen, B., Nüssel, M., Hamer, M. (2014). *Quality and risk management in agri-food chains*. Wageningen Pers. ISBN: 978-9-08686-236-8

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Zuzana Míšková, Ph.D.**
Ústav technologie potravin

Oponent diplomové práce: **Ing. Zuzana Lazárková, Ph.D.**
Ústav technologie potravin

Datum zadání diplomové práce: **31. prosince 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **14. května 2021**

L.S.

---

prof. Ing. Roman Čermák, Ph.D.
děkan

Ing. Robert Gál, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně dne:

Jméno a příjmení studenta:

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce je věnována legislativním náležitostem zabývajícím se problematikou označování potravin. Teoretická část práce byla zaměřena na vybranou legislativu pro označování potravin. Pozornost byla věnována především konkrétním povinným údajům při uvádění potravin na český trh.

Praktická část práce byla zaměřena na vyhodnocení nejčastějších chyb v označování potravin. Výsledky vlastního šetření byly vyhodnoceny a porovnány ve stanovených kategoriích potravin. Následně byly porovnány s výsledky šetření dozorového orgánu, kterým je v České republice Státní zemědělská a potravinářská inspekce. V neposlední řadě byly vytvořeny vzorové etikety potravin.

Klíčová slova: označování, potravina, etiketa, legislativa, spotřebitel

ABSTRACT

The diploma thesis is devoted to legislative opportunities dealing with the issue of food labeling. The theoretical part of the work was focused on selected legislation for food labeling. Attention was mainly paid to specific mandatory data when placing food on the Czech market.

The practical part of the work was focused on the evaluation involving the most common errors in the food labeling. The results of our own survey were evaluated and compared in food categories. Subsequently, they were compared with the results of an investigation by the supervisory body, which is the State Agricultural and Food Inspection Authority in the Czech Republic. Last but not least, sample food labels have been created.

Keywords: labeling, food, label, legislation, consumer

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce Ing. Zuzaně Míškové, Ph.D. za odborné vedení, připomínky cenné rady a čas věnovaný našim konzultacím.

Dále chci poděkovat Ing. Vítovi Obenrauchovi, řediteli inspektorátu SZPI v Brně za poskytnutí podkladů, které byly využity v praktické části této diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY PRO OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN	13
1.1 PRÁVNÍ PŘEDPISY ČESKÉ REPUBLIKY TÝKAJÍCÍ SE OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN.....	13
1.2 VYBRANÉ PROVÁDĚCÍ VYHLÁŠKY K ZÁKONU O POTRAVINÁCH.....	14
1.3 EVROPSKÉ PŘEDPISY PRO OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN.....	18
1.4 DALŠÍ EVROPSKÉ PŘEDPISY PRO OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN	20
2 POVINNÉ ÚDAJE PŘI UVÁDĚNÍ POTRAVIN NA TRH.....	25
2.1 BALENÉ POTRAVINY	28
2.2 NEBALENÉ POTRAVINY	38
2.3 OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN V RÁMCI INTERNETOVÉHO PRODEJE	40
3 DOBROVOLNÉ ÚDAJE PŘI UVÁDĚNÍ POTRAVIN NA TRH	43
3.1 OBECNÉ ZÁSADY PRO DOBROVOLNÉ ÚDAJE.....	43
3.2 VÝŽIVOVÁ TVRZENÍ	45
3.3 ZDRAVOTNÍ TVRZENÍ.....	46
4 LÉČEBNÁ TVRZENÍ PŘI UVÁDĚNÍ POTRAVIN NA TRH	48
II PRAKTICKÁ ČÁST	50
5 CÍL PRÁCE	51
6 METODIKA	52
6.1 SBĚR VZORKŮ.....	52
6.2 METODA VYHODNOCOVÁNÍ VÝSLEDKŮ.....	52
7 VÝSLEDKY A DISKUZE.....	54
7.1 BALENÉ POTRAVINY	54
7.2 NEBALENÉ POTRAVINY	66
7.3 INTERNETOVÝ PRODEJ POTRAVIN	72
7.4 POROVNÁNÍ SPOLEČNÝCH ZNAKŮ V HODNOCENÝCH KATEGORIÍ POTRAVIN	78
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	83
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	90
SEZNAM OBRÁZKŮ	91
SEZNAM TABULEK.....	93
SEZNAM PŘÍLOH.....	94

ÚVOD

Přijímání potravy je řazeno mezi jednu z hlavních fyziologických potřeb lidské populace, která bývá zpravidla uspokojována na denní bázi. To je hlavním důvodem, proč je zájem o potraviny každodenní součástí každého jedince, avšak samotné konzumaci předchází jejich výběr a následné skladování. Zájem o potraviny je prohlubován s oblíbeným trendem zdravého stravování založené na kvalitních surovinách. Diskuze týkající se potravin jsou velmi atraktivní nejen v komunitách zabývajících se zdravým životním stylem a mezi odborníky, ale zájem o tato témata vzrostl i mezi běžnými spotřebiteli. Zvýšený zájem spotřebitelů o informace související s potravinami je jedním z hlavních důvodů, proč jsou v médiích uveřejňovány nebezpečné nebo falšované potraviny zjištěné úřední kontrolou dozorového orgánu, ale současně také proč vzniká tolik neodborných pořadů zabývajících se testováním potravin a následnou prezentací jejich složení.

Spotřebiteli musí být poskytnuty veškeré stanové informace o potravinách zakládající se na pravdivých a nezavádějících údajích. Díky těmto informacím má spotřebitel možnost vybrat si potravinu, která odpovídá jeho požadavkům, ať už jde o preferenci konkrétní zemi původu, vysokého či nízkého obsahu nebo naopak absenci určité složky a mnohé další. Na základě těchto informací může být při výběru potravin skutečně učiněna svobodná volba. Dodržování těchto požadavků je ošetřeno základními nástroji. Jednak jsou stanoveny přesné povinnosti pro poskytování informací o potravinách a současně jsou vymezeny situace, při kterých je zakázáno potraviny uváděny na trh, příkladem jsou mimo jiné klamavé informace. [25] Kontrolu nad dodržování legislativních povinností vykonávají dozorové orgány a jejich nesplnění je důvodem k uložení správního trestu tj. ve většině případů sankce. Vyplátí se tedy investovat čas a energii do vzdělávání v oblasti označování potravin. Nicméně označit potravinu takovým způsobem, aby splňovala veškeré legislativní náležitosti a současně zajistit, její atraktivní prodej není pro výrobce potravin vůbec snadné, jak by se na první pohled mohlo zdát. Vyznat se, alespoň rámcově ve zmiňované problematice je důležité i pro spotřebitele, kterému záleží na výběru potravin. V dnešní době je na trhu velmi rozmanitý sortiment potravin a vybrat si například mezi jednotlivými výrobky v téže kategorii je poměrně náročné. Nicméně požadované náležitosti k označování potravin pomáhají nastavit na trhu jednotné podmínky. Nastavená pravidla jsou zajisté velkým přínosem pro konečného spotřebitele, jelikož díky tomuto účinnému nástroji má možnost učinit tzv. informovaný

výběr potravin. Z důvodu oboustranného zájmu byla snaha při psaní této diplomové práce nastavit rovnováhu mezi odborností a srozumitelností uvedeného textu a to takovým způsobem, aby byla přínosem nejen pro lidi pohybující se v dané problematice na odborné úrovni, ale také běžným spotřebitelům, kteří mají zájem proniknout do oblasti označování potravin a díky tomu si usnadnit rozhodování při nákupu.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část tak, aby informace popsané teoreticky byly názorně představeny na konkrétních praktických příkladech. Teoretická část je členěna na vybranou legislativu, aby bylo zřejmé, odkud pramení povinnosti, které jsou dále popsány v části zabývající se povinnými a dobrovolnými údaji k potravinám. V praktické části jsou uvedeny nejčastější chyby při označování potravin a nechybí ani vzorové etikety pro označování potravin. Tato diplomová práce by mohla sloužit jako užitečný přehled, který pomůže především výrobcům, prodejcům, ale i běžným spotřebitelům lépe se zorientovat v legislativních požadavcích pro označování potravin. Hlavním cílem praktické části práce bylo zjistit nejčastější nedostatky v označování potravin při jejich uvádění na trh v České republice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY PRO OZNAČOVÁNÍ POTRAVIN

1.1 Právní předpisy České republiky týkající se označování potravin

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění (dále jen „zákon č. 110/1997 Sb.“)

V zákoně č. 110/1997 Sb. jsou zapracovány příslušné předpisy Evropské unie týkající se také označování potravin. Dále existuje celá řada prováděcích předpisů k uvedenému zákonu, z nichž některé budou zmíněny v této kapitole. Zákon se zaměřuje na základní pilíře v otázkách potravin a tabákových výrobků. Spotřebitel i provozovatel potravinářského podniku, může v tomto zákoně naleznout vysvětlení pro řadu pojmů, které jsou běžně používány v souvislosti s potravinami.

Zákon definuje celou řadu povinností určených provozovateli potravinářského podniku při uvádění potravin na trh, tedy povinnosti výrobce, dovozce, maloobchodního prodejce, ale také distributora tabákových výrobků a výrobků s nimi souvisejících. Kontrolu nad dodržováním stanovených podmínek tímto zákonem vykonávají dozorové orgány, jejichž definice a některé hlavní činnosti včetně kompetence pro výkon dozoru jsou uvedeny v paragrafu § 16 tohoto zákona a patří sem orgány ochrany veřejného zdraví tedy, Krajské hygienické stanice (KHS), Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra, státní dozor nad dodržováním povinností stanovené zmiňovaným zákonem dále vykonává Státní veterinární správa (SVS) a v neposlední řadě Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI). Dále jsou specifikovány podmínky, za kterých platí zákaz uvádění potravin na trh a s tím související sledovatelnost potravin, na základě které dochází v nezbytných případech k rychlému stahování výrobků z trhu. Také je zde řešena problematika označování potravin nebo klasifikace jatečných těl zvířat. [7]

K zákonu č. 110/1997 Sb., bylo ministerstvem zemědělství vydáno celkem dvanáct prováděcích vyhlášek, z nichž je jedna obecnějšího charakteru a je zaměřena na některé způsoby označování potravin. Zbývajících jedenáct vyhlášek jsou vyhláškami komoditními a zabývají se více jednotlivými oblastmi, do kterých tyto komodity spadají.

Následující text je věnován jak vyhlášce č. 417/2016 Sb., tak byly současně vybrány tři vyhlášky komoditní, které zahrnují komodity, u kterých je velmi časté pochybení ze strany výrobců potravin a na základě toho může docházet ke klamání spotřebitelů.

1.2 Vybrané prováděcí vyhlášky k zákonu o potravinách

Vyhláška č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin (dále jen „vyhláška č. 417/2016 Sb.“)

Uvedená vyhláška je jedním z prováděcích předpisů k zákonu o potravinách a zabývá některými vybranými způsoby označování potravin při jejich uvádění na trh. Jsou zde definovány například náležitosti pro označení čistého množství potravin, šarže a také způsoby, kterými jsou poskytovány informace k pokrmům uváděných na trh zejména v provozovnách společného stravování. Dále je zde řešena problematika slovního spojení při uvádění potravin na trh, konkrétně v § 2 odst. 4 vyhlášky č. 417/2016 Sb., jsou definovány podmínky, za kterých je možné uvádět informace o potravinách, aniž by byly považovány za zavádějící pro spotřebitele. Jedná se o slova a slovní spojení, např. „*vhodná pro děti*“, „*domácí*“, „*čerstvá*“, „*živá*“, „*čistá*“, „*přírodní*“, „*pravá*“ a v neposlední řadě „*dia*“.

Dále § 5 odst. 1, 2, 3 této vyhlášky, stanovuje náležitosti týkající se označování šarže na potravinách. Šarže vždy začíná velkým písmenem „L“, jedinou výjimku však tvoří situace, kdy je tato šarže dostatečně odlišena od ostatních údajů a je tedy vyloučena záměna s ostatními údaji na potravině. Za písmenem „L“ následuje číselný kód. I pro uvedení šarže platí, že tento údaj musí být dobře viditelný, čitelný a nesmazatelný. Jedinou výjimkou z § 5 je balené stolní máslo, u kterého je za šarže považováno datum výroby. [19] Šarže je chápána, jako množství druhově stejných jednotek vyrobených za stejných podmínek. Označení výrobku šarží slouží jako velmi efektivní nástroj určený k rychlému a přesnému dohledání výrobku, u kterého je podezření nebo u kterého již existují jasné důkazy, například laboratorní výsledky rozborů dané potravin prokazující její zdravotní závadnost případně nesplňující podmínky na jakost. [20]

Vyhláška č. 157/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro čerstvé ovoce a zeleninu, zpracované ovoce a zeleninu, suché skořápkové plody, houby, brambory a výrobky z nich, jakož i další způsoby jejich označování (dále jen „vyhláška č. 157/2003 Sb.“)

Ve vyhlášce č. 157/2003 Sb., konkrétně pak v § 6 jsou definovány důležité pojmy vztahující se k řešené problematice tohoto předpisu. Mezi důležité a současně velmi často zaměňované termíny nejen mezi spotřebiteli, ale i mezi provozovateli potravinářských podniků, patří „marmeláda“ a „džem“. Výrobek může být označen, jako marmeláda pouze je-li potravina vyrobena z jedné nebo více surovin pocházejících z citrusových plodů (pulpy, dřeně, šťávy, vodné extrakty a kůry), které byly následně převedeny do rosolovité konzistence, dále ze směsi přírodních sladidel a vody. Naproti tomu výrobek může být označen jako džem pouze tehdy, je-li potravina vyrobena z jednoho nebo více druhů ovoce, přírodních sladidel, vody, dřeně nebo ze směsi přírodních sladidel, vody, pulpy a dřeně, které byly následně převedeny do rosolovité konzistence. Ve vyhlášce č. 157/2003 Sb., jsou dále stanoveny požadavky vztahující se k označování dalších komodit potravin, pro které je tato vyhláška určena (tj. zpracované ovoce a zeleninu, brambory a výrobky z nich, skořápkové plody a houby). Jsou zde také definovány jejich jakostní a technologické požadavky. [21]

Ohlédneme-li se do minulosti, byl cukr ve středověku opravdovou vzácností. V současné době je cukr často se vyskytující složkou potravin, proto ji konzumuje většina populace téměř na denní bázi. Preference sladké chuti je člověku vrozená, již našim předkům sladká chuť signalizovala informaci, že potravina je pro konzumaci bezpečná, že není zkažená. Zcela odbourat chuť na sladké a konzumaci sladkých potravin dokáže jen malé procento populace. Sladká chuť zároveň vyvolává libé pocity, to je hlavním důvodem, proč jsou sladké potraviny a nápoje tolik oblíbené, a to zejména u dětí. V souvislosti s bojem proti obezitě a cukrovce se zároveň stává trendem konzumace potravin se sníženým obsahem cukru a hledají se stále nové a nové způsoby, které by sladivé účinky dokázaly efektivně nahradit, aniž by zvyšovaly výslednou energetickou hodnotu dané potraviny. [36]

Z popsaných důvodů je vhodné přiblížit legislativní podmínky a běžně používané termíny pro kategorii přírodních sladidel, kam samozřejmě spadá i hojně využívaný cukr.

Vyhláška č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kaka a s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony (dále jen „vyhláška č. 76/2003 Sb.“)

Z důvodu zachování rozsahu této diplomové práce a současně velké obliby u spotřebitelů budou popsány pouze první tři kategorie potravin z této vyhlášky, tedy přírodní sladidla, med a cukrovinky.

Jak název předpisu napovídá, tato vyhláška se detailněji věnuje všem uvedeným kategoriím. Pro správné pochopení je vždy uvedena definice konkrétní kategorie, následně je stanoveno její členění, dále navazují podmínky pro označování a nechybí ani požadavky na jakost dané kategorie potravin. Pro běžného spotřebitele nemusí být zcela jasná definice přírodního sladidla, neboť každý si představí pod tímto označením něco jiného. Přesná definice přírodních sladidel je uvedena v oddílu 1 § 1 písm. a) vyhlášky č. 76/2003 Sb., tedy přírodními sladidly se rozumí: „ve vodě rozpustné sladce chutnající látky na bázi přírodních sacharidů stanovené touto vyhláškou“. Na základě uvedené definice patří mezi přírodní sladidla cukr, tekuté výrobky z cukru, dextróza, fruktóza a glukózový sirup. V příloze 1 této vyhlášky jsou tyto skupiny přírodních sladidel blíže rozvedeny a dále členěny na podskupiny. V oddílu 1 § 3 této vyhlášky je řešena problematika označování přírodních sladidel. Další důležitou kategorií je med, jehož přesná a poměrně dlouhá definice je uvedena v oddílu 2 § 7 písm. a) téže vyhlášky. Tedy medem se rozumí „potravina přírodního sacharidového charakteru, složená převážně z glukózy, fruktózy, organických kyselin, enzymů a pevných částic zachycených při sběru sladkých šťáv květů rostlin (nektar), výměšků hmyzu na povrchu rostlin (medovice), nebo na živých částech rostlin včelami (*Apis mellifera*), které sbírají, přetvářejí, kombinují se svými specifickými látkami, uskladňují a nechávají dehydratovat a zrát v plástech“. Med je členěn do dvou základních skupin, a to dle původu a dle způsobu získávání nebo obchodní úpravy. Detailní členění je uvedeno v oddílu 2 § 8 této vyhlášky. Podmínky pro označování medu jsou uvedeny v oddílu 2 § 9 téže vyhlášky. Velmi důležitá informace nejen pro spotřebitele je uvedena v oddílu 2 § 10 odst. 1, na základě které je zakázáno do medu přidávat jakékoli jiné látky včetně potravinářských přídatných látek. Výjimkou je přidání jiného druhu medu. Dle internetového portálu „*Potraviny na pranýři*“, se inspektoři Státní zemědělské a potravinářské inspekce potýkají v této kategorii především se zjištěními týkajícími se nedodržení jakostních požadavků, které jsou definovány v oddílu 2 § 10 této vyhlášky. [38] Třetí kategorií potravin zmiňované vyhlášky jsou cukrovinky, jejichž přesná definice a současně definice konkrétních druhů cukrovinek je uvedena v oddílu 3 § 11. Cukrovinkami jsou potraviny, jejichž základní složku tvoří přírodní sladidla nebo sladidla a další složky, tedy i kakaové součásti nebo čokoláda, které současně nesplňují požadavky na čokoládu nebo čokoládové bonbony. Mezi cukrovinky jsou řazeny karamely, dražé, želé, marcipán, rahat, turecký med, chalva, lékořicové a fondánové cukrovinky, komprimáty, žvýkačky, dropsy, roksy, furé a pěnové cukrovinky (marshmallow). Na základě uvedeného výčtu

a dalších požadavků vycházejících z legislativních náležitostí jsou cukrovinkami potraviny jiné než čokolády a čokoládové bonbony. Podmínky pro označování cukrovinek jsou zakotveny v oddílu 3 § 13 odstavci 1, 2 a 3 vyhlášky č. 73/2003 Sb. Konkrétně v odstavci 2 je uvedena informace týkající se náležitostí související s názvem zmiňované kategorie potravin. V názvu cukrovinek je možné použít výraz „s čokoládou“ nebo jiné obdobné slovní spojení pouze v případě, že při výrobě těchto cukrovinek byla použita čokoláda a současně její obsah v hotovém výrobku je vyšší než 5 %. V neposlední řadě je § 14 věnován jakostním požadavkům, které jsou konkrétně definovány v příloze č. 5 v tabulce 1, kde jsou uvedeny fyzikální a chemické požadavky na jakost. [35]

Závěrem této podkapitoly budou popsány některé náležitosti a nové definice, které jsou zapracovány ve *Vyhlášce č. 18/2020 Sb., o požadavcích na mlýnské obilné výrobky, těstoviny, pekařské výrobky a cukrářské výrobky a těsta (dále jen „vyhláška č. 18/2020 Sb.“)*, jedná se o poměrně novou vyhlášku, která nabyla účinnosti dne 1. února 2020 a která nahrazuje původní *Vyhlášku č. 333/1997 Sb. pro mlýnské obilné výrobky a cukrářské výrobky a těsta (dále jen „vyhláška č. 333/1997 Sb.“)*. [40] Je důležité, alespoň okrajově zmínit výše uvedenou vyhlášku, jelikož na základě informací uveřejněných na internetovém portálu „*Potraviny na pranýři*“, jsou v rámci kontrolní činnosti SZPI nalézány v tržní síti nevyhovující potraviny, patřící právě do jedné ze zmiňovaných kategorií potravin tj. pekařských výrobků. Bylo publikováno hned několik případů, kdy bylo na základě laboratorní analýzy zjištěno falšování zmiňované komodity potravin, například týkající se nižšího obsahu vitamínů, než bylo deklarováno na obalu potraviny. U některých pekařských výrobků bylo zjištěno nesplnění jakostních podmínek. V neposlední řadě se bohužel i v současné době přes veškerá moderní zařízení ve výrobních potravinářských podnicích lze setkat s případy, kdy byly v tržní síti nalezeny nebezpečné potraviny, což potvrzuje například zjištění z ledna 2021, kdy byla zjištěna přítomnost cizích kovových částic v pekařském výrobku. [38]

V úvodu vyhlášky č. 18/2020 Sb., jsou vymezeny základní pojmy, některé jsou převzaty z původní vyhlášky č. 333/1997 Sb. a některé jsou zcela nové. Některé další aktualizace jsou uvedeny v § 2 odst. 5, uvedené vyhlášky, kde je řešena problematika jednotlivých náplní, které jsou určeny ke zdobením či plněním cukrářských výrobků. [40] Po vydefinování některých základních pojmů se vyhláška č. 18/2020 Sb. detailně věnuje požadavkům vztahující se k označování komodit potravin pro které je určena (tj. mlýnské obilné výrobky, těstoviny,

pekařské výrobky a cukrářské výrobky a těsta). Dále jsou definovány jejich jakostní a technologické požadavky a nechybí, ani podrobné členění. [40]

1.3 Evropské předpisy pro označování potravin

Evropské předpisy určují a sjednocují legislativní požadavky při výrobě potravin a jejich uvádění na trh, tedy nejen hygienické požadavky ve výrobních podnicích, které zajišťují bezpečnost vyráběných potravin, ale také požadavky na jejich jakost a následně i poskytování pravdivých informací o nich určených pro spotřebitele. Jednotná pravidla evropských předpisů zajišťují stejné podmínky a požadavky na trhu s potravinami. Existuje mnoho nařízení ve vztahu k označování potravin, v následujících kapitolách budou popsány stěžejní, které jsou společné pro všechny druhy vyráběných potravin.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům (dále jen „nařízení EU č. 1169/2011“). Toto nařízení specifikuje zásady, požadavky a povinnosti v oblasti způsobů poskytování informací o potravinách. Náležitostem tohoto nařízení se detailně věnuje zejména kapitola 2 a okrajově také kapitola 3 této diplomové práce. [1]

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008 ze dne 16. prosince 2008 o potravinářských přídatných látkách (dále jen „nařízení (ES) č. 1333/2008“).

Následující text se týká dalšího důležitého evropského předpisu, který stanovuje pravidla a podmínky pro potravinářské přídatné látky neboli aditiva (dále jen „přídatné látky“). Jehož smyslem je pravdivě informovat spotřebitele o těchto použitých přídatných látkách a současně stanovit limity pro jejich použití v potravinách. Dle nařízení (ES) č. 1333/2008 je za potravinářskou přídatnou látku považována „*látko, která není obvykle určena ke spotřebě jakožto potravina a ani není obvykle používána jako charakteristická složka potraviny, ať má či nemá výživovou hodnotu, a jejíž záměrné přidání do potraviny z technologického důvodu při výrobě, zpracování, přípravě, úpravě, balení, dopravě nebo skladování má nebo pravděpodobně bude mít za následek, že se tato látka nebo její vedlejší produkty stanou přímo či nepřímo složkou potraviny*“. [26] Přídatné látky se v současné době vyskytují až na výjimky téměř ve všech průmyslově vyráběných potravinách. Nicméně ze strany spotřebitele jsou vnímány dosti negativně, informace o jejich aplikaci na etiketě výrobku vzbuzuje dojem potraviny neprospívající lidskému zdraví. Avšak téměř v každé domácnosti je při pečení hojně využíván například prášek do pečiva a spotřebitel se mnohdy

nepozastavuje nad skutečností, že obsahuje látky jako je uhličitan sodný a difosforečnan sodný. Ovšem jsou-li tyto látky ve složení potraviny uvedeny pod označením E500 nebo E450 je spotřebitel značně znepokojen. Nutno zmínit, že použití těchto látek není výdobytkem dnešní doby, ale jejich použití sahá až do historie. Vhodným příkladem je sůl a potravinářský sanytr, který byl běžně používán při nakládání masa, dalším příkladem je kyselina octová, která byla již v minulosti neodmyslitelnou součástí při konzervaci zeleniny. Je třeba si uvědomit, že aplikace přídatných látek má při výrobě potravin svůj opodstatněný důvod. Mezi hlavní důvody patří především zajistit zdravotní nezávadnost potravin, ale také prodloužit jejich trvanlivost, zajistit stálou konzistenci a v neposlední řadě dosáhnout požadovaných sensorických vlastností jako například barva, chuť a vůně potraviny. Spotřebitele by mohl uklidnit fakt, že bezpečnost přídatných látek, je vždy nejprve posouzena vědeckým výborem pro potraviny (SCF) nebo Evropským úřadem pro bezpečnost potravin (EFSA). To znamená, že výrobci nemohou tyto látky přidávat do potravin bez předchozího schválení. [28,29,30] Použití těchto látek může být schváleno za předpokladu, že jsou splněny jasně stanové podmínky. Především jejich použití nesmí představovat zdravotní riziko pro spotřebitele, dále musí být odůvodněná technologická potřeba pro jejich použití v konkrétní potravíně a současně nesmí být spotřebitel uváděn v omyl při označování potravin, do nichž byla přídatná látka použita. V neposlední řadě přidání konkrétní přídatné látky musí poskytovat spotřebitelům jisté benefity, týkající se zejména sensorických vlastností. Nařízení dělí přídatné látky dle jejich technologické funkce do 26 funkčních tříd, které jsou zakotveny a definovány v příloze I nařízení (ES) č. 1333/2008. [26,29] Projde-li přídatná látka schvalovacím režimem, je možné ji přidávat pouze do vybraných potravin, za dodržení stanovených podmínek použití, především tedy dodržení stanoveného množství, ve kterém může být použita. Existují však i přídatné látky, pro které není stanoveno nejvyšší povolené množství, které lze přidat do potravin. V takovém případě musí být aplikována zásada *quantum satis*, což znamená použití pouze nezbytně nutného množství, aby byl splněn účel jejího použití. [28,29,30]. Je-li na základě hodnocení bezpečnosti přídatná látka vyhodnocena jako bezpečná, a tudíž povolená při výrobě potravin, je jí v Evropské unii přidělen specifický kód pro její identifikaci, který je složen z písmene E, za kterým následuje trojmístné nebo čtyřmístné číslo. Pro identifikaci je tedy využit kód, pod kterým je tato přídatná látka označována v mezinárodním číselném systému. Ve složení potraviny musí být přídatná látka uvedena buď formou zmiňovaného specifického kódu, nebo pod schváleným názvem. Třetí možností, kterou však legislativa

nevyžaduje je uvést obě tato značení tedy kód i název přídatné látky. [36] Důležitá povinnost je ukotvena v čl. 24 tohoto nařízení, ve kterém je uvedeno, že existují barviva, u kterých nestačí uvést pouze standardní označení, ale musí být uvedena i doplňující informace vztahující se k jejich použití. Tato barviva jsou uvedena v příloze V, konkrétně se jedná o barviva Žluť SY (E 110), Chinolinová žluť SY (E 104), Azorubin (E 122), Červeň allura (E129), Tartrazin (E 102), Ponceau 4R (E124). U potravin, které obsahují jedno nebo více těchto potravinářských barviv musí být u názvu nebo specifického kódu barviva (E) uvedena informace „*mohou nepříznivě ovlivňovat činnost a pozornost dětí*“. Tato povinnost označování se však nevztahuje na potraviny, u nichž bylo barvivo použito za účelem označení zdravotní nezávadnosti nebo za účelem označení masných výrobků, dále v případě dekoračního barvení skořápek vajec nebo razítkování. [26,28]

1.4 Další evropské předpisy pro označování potravin

Nedílnou součástí předcházející vlastnímu označování potravin je jejich výroba, která není však dána pouze technologickými postupy a principy, ale současně jasně stanovenými požadavky týkajícími se hygienického prostředí ve výrobních podnicích pro zachování zejména bezpečnosti uváděných potravin na trh. Tato podkapitola je zaměřena na nařízení, která výše uvedené požadavky stanovují a současně rozvádí požadavky na výrobu potravin stanovené tzv. hygienickým balíčkem.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin (dále jen „nařízení (ES) č. 178/2002“).

Cílem tohoto nařízení je především zajistit vysokou úroveň ochrany lidského zdraví a současně ochránit oprávněné zájmy spotřebitelů. Ochránit lidské zdraví v souvislosti s potravinami lze především tím, že na trh budou uváděny pouze potraviny, které jsou bezpečné, a jejichž definice je uvedena v článku 14 zmíněného nařízení. V uvedeném nařízení konkrétně v čl. 3 odst. 3 nařízení je ukotvena často používaná definice provozovatele potravinářského podniku, která zní „*Provozovatelem potravinářského podniku je fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v potravinářském podniku, který řídí*“. Současně dle čl. 3 odst. 2 nařízení (ES) č. 178/2002 je „*potravinářským podnikem veřejný nebo soukromý podnik ziskový nebo neziskový,*

který vykonává činnosti související s jakoukoli fází výroby, zpracování a distribuce potravin". [1,8] Dále pak práva a povinnosti provozovatele potravinářského podniku jsou definována v zákoně č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích. [7] V tomto nařízení jsou také řešeny požadavky zajišťující bezpečnost vyráběných krmiv. Dalším cílem je chránit zájmy spotřebitelů a z tohoto důvodu je nezbytně nutné zamezit falšování potravin a nedopustit další praktiky, které by spotřebitele klamaly nebo uváděly v omyl při jejich výběru. Tímto nařízením také dochází ke zřízení úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) a definici jeho úkolů, orgánů a způsobu vykonávání všech souvisejících činností. [8] Kontrola bezpečnosti potravin uvedených na trh je zajištěna propracovaným systémem, který řídí rezorty ministerstva zemědělství a zdravotnictví ve spolupráci s dalšími ministerstvy a organizacemi státní správy, které jsou těmto ministerstvům podřízeny. Svoji nezaměnitelnou úlohu sehrávají výzkumné ústavy a laboratoře, které pomocí laboratorních rozborů dovedou jednoznačně určit bezpečnost potravin. Tyto subjekty hrají v systému bezpečnosti potravin svoji úlohu. Pro rychlé a účinné sdílení informací o nebezpečných potravinách nebo krmivech předávání informací týkající se bezpečnosti potravin a krmiv mezi jednotlivými státy EU byl zřízen systém rychlého varování pro potraviny a krmiva, anglicky *Rapid Alert System for Food and Feed* (RASFF). Fungování tohoto systému je v České republice upraveno nařízením vlády č. 98/2005 Sb., kterým se stanoví systém rychlého varování o vzniku ohrožení zdraví lidí z potravin a krmiv. Systém RASFF je určen k rychlé výměně informací o potravinách a krmivu, jejichž konzumace by mohla přímo nebo nepřímo ohrozit zdraví lidí a zvířat. Uvnitř tohoto propracovaného systému funguje obousměrný tok informací týkajících se nebezpečných potravin nebo krmiv, nejen tedy ze strany Evropské komise směrem k členům RASFF, ale i obráceně. Zjištěné skutečnosti o nebezpečných potravinách jsou zasílány do Evropské komise, která veškerá přijatá hlášení vyhodnotí a následně dle jejich závažnosti zařadí do jednoho ze čtyř typů oznámení. [33,34] Nejzávažnějším typem oznámení je „Varování“, prostřednictvím kterého je informováno o potravině nebo krmivu, které již bylo uvedeno na trh a představuje zdravotní riziko. Tato situace vyžaduje téměř okamžitou reakci. V takovém případě členové systému RASFF obratem zajistí šetření nebezpečných potravin nebo krmiv v místě jejich výskytu. Šetření probíhá s největší urgentností a to z důvodu zamezení výskytu mezi spotřebiteli. V případě, že již nastalo zakoupení předmětných výrobků, je nezbytně nutné neprodleně upozornit spotřebitele a požádat je o jejich vrácení. Nebezpečné výrobky musí být staženy z uvádění na trh v co nejkratším čase. Současně je třeba vynaložit maximální úsilí pro vrácení již

zakoupených výrobků v co největším počtu. Dalším typem oznámení je „Informace“, kterého je využíváno v situacích, kdy nebezpečná potravin nebo krmivo nebylo uvedeno na trh nebo se již na trhu nevyskytuje, případně není-li povaha rizika nikterak závažná. Třetím typem oznámení je „Odmítnutí na hranicích“, které nastává tehdy, je-li na základě testování potravin nebo krmiv vyhodnoceno zdravotní riziko. Posledním nejméně závažným typem oznámení je „Novinka“ prostřednictvím tohoto sdělení jsou předávány informace týkající se bezpečnosti potravin nebo krmiv, které nepředstavují zdravotní riziko. Nicméně i tyto informace musí být komunikovány uvnitř zmiňovaného systému, jelikož mohou být klíčové při vykonávání kontrolní činnosti dozorových orgánů. [33,43] Mezi členy RASFF je zařazen Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA), Evropská komise, členské státy EU a v neposlední řadě EFTA (Island, Lichtenštejnsko a Norsko). Každý z členských států má svá národní kontaktní místa, v České republice je kontaktním místem Státní zemědělská a potravinářská inspekce, která sídlí v Brně a členy sítě jsou všechny orgány, které v České republice vykonávají dozor nad potravinami a krmivy. [33,34]

Jak je uvedeno výše dle nařízení (ES) č. 178/2002 musí být na trh uvedena pouze bezpečná potravin. Je tedy nezbytně nutné stanovit účelná opatření a vytvořit takové podmínky, které budou maximálně eliminovat riziko uvedení nebezpečné potravin na trh. Aby bylo možné dostát této legislativní povinnosti a efektivně chránit zdraví spotřebitele, vznikl tzv. „hygienický balíček“, který zahrnuje nařízení (ES) č. 852/2004, nařízení (ES) č. 853/2004 a nařízení EU č. 2017/625. Tato nařízení slouží především pro provozovatele potravinářských podniků, jelikož ti nesou plnou zodpovědnost za uvádění bezpečných potravin na trh, a nastavují pravidla, při jejichž dodržování budou tyto potravin pro spotřebitele bezpečné. Současně slouží dozorovým orgánům při výkonu dozoru v potravinářských podnicích jako nástroj pro důslednou kontrolu dodržování stanovených podmínek pro tyto provozovatele.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin (dále jen „nařízení (ES) č. 852/2004“)

Uvedené nařízení stanovuje pravidla související se správnou hygienickou praxí, přičemž se vztahuje na všechny fáze výroby, zpracování, distribuci, ale také na vývoz potravin. Naopak se nevztahuje na prvovýrobu pro soukromé domácí použití, domácí přípravu potravin pro soukromé domácí použití, ale ani pro dodání malých množství produktů prvovýroby, a to přímo konečnému spotřebiteli nebo do místního maloobchodu a v neposlední řadě se

nevztahuje pro sběrná střediska a koželužny. Součástí nařízení jsou dvě hlavní přílohy, přičemž každá detailně stanovuje požadavky k dané problematice. První příloha je věnována požadavkům týkajících se prvovýroby. Tato příloha je rozdělena do dvou částí. První část se věnuje obecným hygienickým požadavkům a druhá část je zaměřena na požadavky vztahující se ke správné hygienické praxi. Druhá příloha je věnována obecným hygienickým požadavkům pro provozovatele potravinářských podniků a je rozdělena celkem do dvanácti kapitol. Tyto kapitoly jsou zaměřeny na požadavky týkající se potravinářských prostor, které musí být udržovány v čistotě a v dobrém stavu. Veškeré prostory musí umožňovat požadovanou údržbu tak, aby bylo zabráněno hromadění nečistot. Například v případě rozbitého obkladu nebo dlažby v prostorech výroby by došlo k porušení zmiňované podmínky, jelikož v takovém potravinářském prostoru není možné provádět řádnou údržbu. Navíc v případě úlomku z obkladaček ve výrobě, by byla ohrožena zdravotní nezávadnost vyráběných potravin z důvodu vzniku fyzikálního nebezpečí. Následně jsou stanoveny požadavky na dopravní prostředky určené k transportu potravin. Nechybí ani požadavky stanovení pro zacházení se zařízeními a dalšími předměty, které přicházejí do přímého kontaktu s potravinou. Je řešena i otázka osobní hygieny zaměstnanců ve výrobních podnicích včetně oděvu všech osob přicházejících do kontaktu s potravinami. Dále je věnována pozornost i požadavkům týkajících se balení potravin, tepelnému ošetření a v neposlední řadě také školením v oblasti hygienických požadavků na zaměstnance. Tato školení musí absolvovat všichni zaměstnanci pracující v potravinářském podniku. V nařízení je uveden další výčet hygienických požadavků na prostory, procesy a osoby pracující v potravinářském podniku. [23]

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu (dále jen „nařízení (ES) č. 853/2004“).

Požadavky stanovené v tomto nařízení se vztahují na nezpracované a zpracované produkty živočišného původu, které slouží především provozovatelům potravinářského podniku a nastavuje jim tak jednotná hygienická pravidla při jejich výrobě. Nařízení (ES) č. 853/2004 slouží k doplnění podrobnějších požadavků výše popsaného nařízení (ES) č. 852/2004. Zmiňované nařízení (ES) č. 853/2004 stanovuje provozovateli potravinářského podniku například povinnost registrace a následného schválení zpracovatelského zařízení dozorových orgánem, označit produkty před expedicí z provozovny známkou zdravotní

nezávadnosti a také identifikačním označením. Stejně jako pro ostatní potraviny z hlediska označování platí obecné pravidlo i pro produkty živočišného původu, tedy označení musí být čitelné, viditelné, nesmazatelné a nesmí spotřebitele uvádět v omyl. [24]

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/625 o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech prováděných s cílem zajistit uplatňování potravinového a krmivového práva a pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin (dále jen „nařízení EU č. 2017/625“).

Toto nařízení spojuje do jednotného legislativního rámce pravidla týkající se úředních kontrol zvířat a zboží, které vstupují do Unie, za účelem ověření souladu s právními předpisy Unie týkajícími se zemědělsko-potravinového řetězce. Z tohoto důvodu ruší a nahrazuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 a současně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004. Zmiňované nařízení EU č. 2017/625 definuje potraviny a krmiva jiného než živočišného původu, které pochází z určitých třetích zemí a současně podléhají dočasnému zintenzivnění úředních kontrol při vstupu do Unie. Dále jsou uvedeny zvláštní podmínky pro vstup některých zásilek potravin a krmiv do Unie v důsledku rizika kontaminace mykotoxiny včetně aflatoxinů, rezidui pesticidů, pentachlorofenolu, dioxinu a mikrobiologické kontaminace v souladu s čl. 53 odst. 1 písm. b) nařízení (ES) č. 178/2002. Současně nařízení EU č. 2017/625 stanovuje pravidla pro zásilky potravin a krmiv týkajících se četnosti kontrol zaměřených na totožnost a také na pravidla týkajících se fyzických kontrol. Současně jsou v nařízení ukotvena pravidla pro metody při odběru vzorků a pravidla pro následné laboratorní analýzy. [31]

2 POVINNÉ ÚDAJE PŘI UVÁDĚNÍ POTRAVIN NA TRH

Při uvádění potravin na trh jsou stanovena striktní pravidla, která včetně souvisejících náležitostí konkrétně definují, jaké informace a jakým způsobem musí být poskytnuty spotřebiteli. Mezi velmi zásadní povinnost vztahující se k baleným i nebaleným potravinám, které jsou uváděny na trh jakoukoli povolenou formou prodeje (tj. prostřednictvím obchodních řetězců, kamenných prodejen, stánků nebo formou internetového prodeje apod.) patří poskytnutí údaje o alergenních látkách. Je-li na trh uvedena potravina obsahující alergenní látky, ale spotřebitel nemá tuto informaci k dispozici, je taková potravina považována za nebezpečnou. Uvádění potravin na trh bez deklarace zmiňovaného údaje může mít fatální dopad na lidské zdraví.

Na základě čl. 14 odst. 2 nařízení (ES) č. 178/2002 vyplývá, že za nebezpečnou potravinu je považována potravina, která je „*a) škodlivá pro zdraví, b) nevhodná k lidské spotřebě*“. [8]

Byla provedena řada studií, které mimo jiného poukazují na zajímavé zjištění, tj. že osoby trpící alergií nebo intolerancí na potraviny nejsou ve čtení etiket nijak zvlášť pozorní. Tato informace je poměrně překvapující, jelikož je všeobecně předpokládáno, že člověk trpící zdravotním omezením tohoto typu bude věnovat enormní zájem o složení potravin, a to právě z důvodu možného výskytu alergenních látek. Studie předkládá důvody, proč k takovému přístupu často dochází. Uvádí, že hlavním důvodem je přesvědčení této skupiny spotřebitelů, že výrobci potravin deklarují informace o alergenních látkách i v případě, kdy daná potravina tyto látky neobsahuje, a to z důvodu vlastní ochrany například v případě stížnosti ze strany spotřebitele, který by na výskyt alergenní látky nebyl upozorněn. Tito spotřebitelé tedy snadno dochází k závěru, že alergenní látky jsou obsaženy téměř ve všech potravinách a není tedy možné se jim zcela vyhnout. Samozřejmě největším problémem jsou nedostatečné legislativní znalosti ze strany laické veřejnosti. Nachází-li běžný spotřebitel na většině potravinách informaci typu „*může obsahovat stopy lepku, mléka, skořápkových plodů*“ apod., lze snadno dojít k závěru, že téměř ve všech potravinách jsou obsaženy alergenní látky a je tedy nemožné nalézt potravinu bez těchto složek. Na základě tohoto přesvědčení, spotřebitel již nehodlá ztrácet čas a energii čtením etiket. [12] V následujícím textu je vysvětleno, jak jsou formulace podobného ražení legislativně ošetřeny, ale bohužel laická veřejnost těmito znalostmi nedisponuje. Porozumění nejen zmiňované, ale

i související legislativní problematice je pro běžného spotřebitele samozřejmě velmi náročné a těžce aplikovatelné do praktického využití při výběru potravin. Vhodným řešením by mohla být četnější a úplnější edukace široké veřejnosti, ale především osob trpících potravinovými alergiemi nebo intolerancemi.

Z hlediska označování potravin jsou vyžadovány rozdílné požadavky pro potraviny balené, nebalené a současně další rozdílnosti v požadavcích jsou ve způsobech, kterými jsou potraviny uváděny do tržní sítě nebo na trh v rámci internetového prodeje. Avšak existují zásady obecnějšího charakteru platící pro všechny kategorie potravin bez ohledu na způsoby, kterými jsou uváděny na trh. Tato pravidla jsou ukotvena v zákoně č. 110/1997 Sb., a dále detailně rozepsána v nařízení EU č. 1169/2011. Mezi zásadní požadavky patří uvádět povinné údaje ve formě snadno čitelných, dobře viditelných a nesmazatelných informací. [1,7]

Provozovatel potravinářského podniku, který plánuje uvést potravinu na trh, by měl mj. zvolit takovou formu uvedení informací na obale výrobku, aby dostal stanoveným legislativním požadavkům. Jelikož mezi časté stížnosti spotřebitelů patří i špatná čitelnost povinných údajů na etiketě potravin. Tuto skutečnost potvrdila i jedna z provedených studií, která se zaměřila na nejčastější důvody nespokojenosti běžných spotřebitelů v souvislosti s uvedením informací na obale výrobku. Při vyhodnocování výsledků byla nejčastěji uváděna čitelnost písma. Stížnosti směřovaly na nedostatečnou velikost a nevhodně zvolenou barvu písma, na mezery mezi řádky, ale také nevyhovující kontrast mezi potiskem a pozadím obalového materiálu výrobku. Na obrázku č. 1 je uveden příklad nevhodně zvoleného pozadí v kombinaci s barvou a velikostí písma. Při deklaraci informací o potravine musí být splněny legislativní povinnosti. Současně je v zájmu provozovatele potravinářského podniku věnovat pozornost stížnostem spotřebitelů. [1,22]

Obr. 1 Příklad špatné čitelnosti písma [22]

Mezi další povinnosti patří uvádět povinné informace o potravině v jazyce srozumitelném spotřebitelům v členských státech, kde je potravina uváděna na trh. Pro Českou republiku to tedy znamená, že musí být povinné údaje uvedeny v jazyce srozumitelném pro českého spotřebitele, tedy v českém jazyce. Dále pak informace o potravinách nesmí být zavádějící především z hlediska charakteristiky potraviny, zejména týká-li se povahy, totožnosti, vlastností a dalších povinných údajů. [1,4] Potravina nesmí vyvolávat žádnou formou dojem zvláštnosti, především vyznačují-li se ostatní potraviny v téže kategorii stejnými vlastnostmi. Takovým příkladem může být informace na obale mléka typu „obsahuje vápník“, jedná se o zavádějící informaci, jelikož všechna mléka ve zmiňované kategorii obsahují vápník. Potravina také nesmí vyvolávat žádnou formou dojem podobnosti nebo zaměnitelnosti. Typickým příkladem může být tzv. Sójové mléko, tato potravina je označována druhem mléka vzhledem k barevné a konzistenční podobě, přestože nemá s mlékem nic společného, jelikož mléko je živočišného původu na rozdíl od sóji, která je rostlinného původu. [1,4] Pro mléko existuje několik definic, jinak je definováno v USA a jinak v evropské legislativě. Konkrétně v příloze VII část III odst. 1 nařízení EU č. 1308/2013 je uvedena tato definice: „*Mlékem se rozumí výhradně běžná tekutina vylučovaná mléčnou žlázou získaná z jednoho nebo více dojení bez toho, aby se do ní cokoli přidávalo nebo z ní odebíralo*“. S danou problematikou se pojí příloha VII části III

zmiňovaného nařízení, ve které jsou přímo vymezeny vyhrazené názvy pro mléko a mléčné výrobky a podmínky jejich použití. Současně dle čl. 78 odst. 2 uvedeného nařízení lze „definice, označení nebo obchodní názvy vymezené v příloze VII uvést v Unii pouze za předpokladu, že daný výrobek splňuje požadavky této přílohy“. Bude-li tedy výrobek čistě rostlinného původu označen byť v odvozené formě vyhrazenými názvy pro mléko a mléčné výrobky bude kvalifikováno porušení čl. 78 odst. 2 uvedeného nařízení. [45] Dále pak všeobecně známou, avšak právně nezávaznou definici udává *Codex Alimentarius*, která zní „mléko je sekret mléčné žlázy zvířat produkujících mléko, získaný dojením, do kterého nebylo nic přidáno ani z něho nebylo nic odebráno, určený pro konzumaci v tekutém stavu, nebo pro další zpracování“. [27]

Dále pak informace o potravině musí být přesné, jasné a srozumitelné pro běžného spotřebitele. A v neposlední řadě nemohou být potravine připisovány vlastnosti, ani žádným způsobem na ně odkazovat (obrázkem, logem či slovním spojením), které by působily dojmem, že mohou jakýmkoliv způsobem ovlivňovat nebo se odkazovat na lidské nemoci. [1,4] Uvedená tvrzení jsou blíže definována ve 3. a 4. kapitole této diplomové práce.

2.1 Balené potraviny

Nařízení EU č. 1169/2011 stanovuje seznam povinných údajů pro balené potraviny, které musí být striktně dodržovány.

Mimo již zmiňované hlavní požadavky, které definují způsoby uvádění informací o potravině, je u balených potravin navíc ještě stanovena jednotná velikost písma, a to ve fontu minimálně 1,2 mm výšky malého písmene „x“. Definice výšky malého písmene „x“ je uvedena v příloze IV nařízení EU č. 1169/2011, (Obr. 2). Existuje ovšem výjimka pro malé obaly potravin, jejichž plocha je menší než 80 cm². V tomto případě musí být uvedeny povinné údaje ve výšce malého písmene „x“ nejméně 0,9 mm. Je třeba rozlišovat mezi etiketou a největší plochou obalu (Obr. 3). Největší plochou obalu se přitom rozumí, ta část obalu, která tvoří jeho největší část. Obecně platí, že v případě hranatých obalů bude největší plocha limitována právě hranami obalu (Obr. 4), nikoliv etiketou tohoto hranatého balení. Největší plocha obalu se u zmiňovaného tvaru stanovuje poměrně snadno. Složitější je to v případě zakřivených, nerovnoměrných obalů například ve tvaru válce (plechovky) nebo lahve (Obr. 5). Obecně platí, že za největší plochu obalu bude hodnocen celý povrch pláště, tedy mimo horní a spodní části balení, ve kterém je potravina uložena. Při posuzování

největší plochy obalu je nutné přistupovat velmi individuálně s ohledem na jeho specifika. [1,10,11,12].

PŘÍLOHA IV

DEFINICE VÝŠKY MALÉHO PÍSMENE „x“

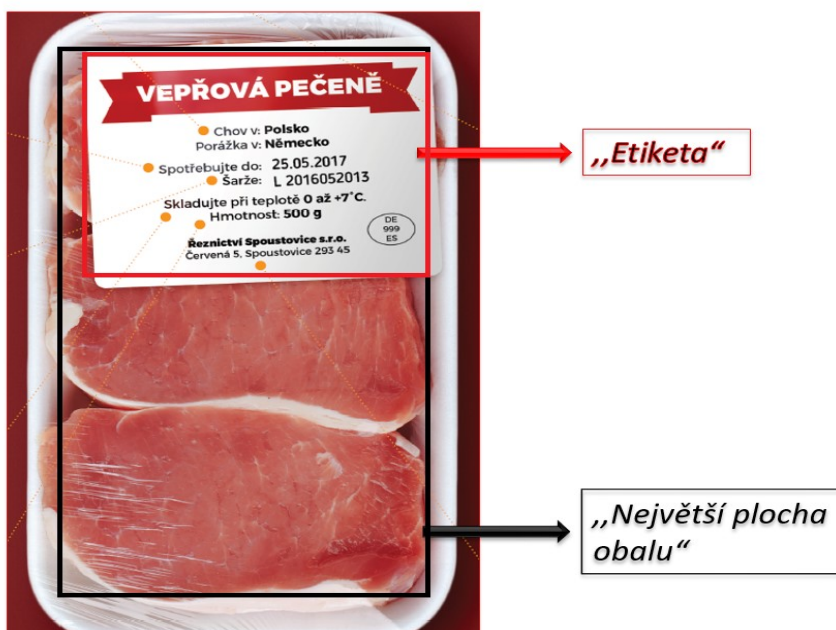
VÝŠKA MALÉHO PÍSMENE „x“

Vysvětlivky

1	Akcentová dotažnice
2	Verzálková dotažnice
3	Střední dotažnice
4	Základní dotažnice
5	Dolní dotažnice
6	Výška malého písmene „x“
7	Velikost písma

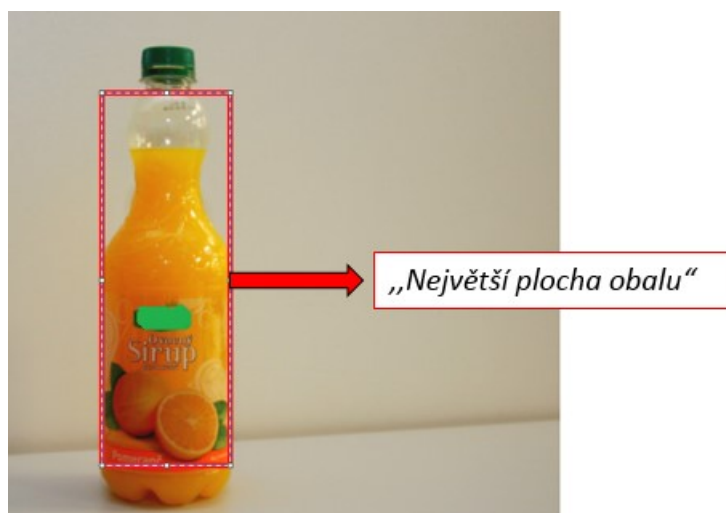
Obr. 2 Definice výšky malého písmene „x“ [1]

Obr. 3 Největší plocha obalu x Etiketa [17]

Obr. 4 Hranatý obalový materiál [17]

Obr. 5 Lahvovitý obalový materiál [18]

Z níže uvedených povinných údajů bude větší pozornost věnována alergenům, datu minimální trvanlivosti/použitelnosti a výživovým údajům. Důvodem je především častá chybovost v těchto údajích při uvádění potravin na trh a současně alarmující důležitost v dopadu na lidské zdraví.

Povinné informace o potravinách musí dle čl. 9 nařízení EU č. 1169/2011 obsahovat tyto údaje “

- a) *název potraviny*
- b) *seznam složek*
- c) *každou látku nebo pomocnou látku uvedenou na seznamu v příloze II nařízení EU č. 1169/2011 (dále jen příloha II) nebo odvozenou z látky či produktu uvedených na seznamu v příloze II způsobující alergie nebo nesnášenlivost, která byla použita při výrobě nebo přípravě potraviny a je v konečném výrobku stále přítomna, byť v pozměněné podobě*
- d) *množství určitých složek nebo skupin složek*
- e) *čisté množství potraviny*
- f) *datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti*
- g) *zvláštní podmínky uchování nebo podmínky použití*
- h) *jméno nebo obchodní název a adresu provozovatele potravinářského podniku*
- i) *návod k použití v případě potraviny, kterou by bez tohoto návodu bylo obtížné odpovídajícím způsobem použít*
- j) *u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových skutečný obsah alkoholu v procentech objemových*
- k) *výživové údaje“*

Název potraviny

Názvem potravin je myšlen zákonný název, v případě, že není stanoven, musí být uveden název vžitý, pokud neexistuje nebo není nepoužíván, je nutné uvést popisný název potravin.

[1]

Seznam složek

Základní povinností pro deklaraci tohoto povinného údaje je uvést před seznam složek nadpis „složení“. Ve složení potravin musí být jednotlivé složky řazeny sestupně, dle jejich hmotnosti v momentě jejich použití při výrobě potravin.[25, 1] Ovšem existují i výjimky a další náležitosti pro řazení složek, které jsou uvedeny v příloze VIII v části A nařízení EU č. 1169/2011. Jedna z výjimek se týká složek, které obsahují v hotovém výrobku méně než 2 hmotnostní %. V takovém případě je povoleno jejich uvedení v různém pořadí, které bude následovat hned za ostatními složkami. U složek v podobě umělých nanomateriálů je vyžadováno uvést tuto informaci za názvem složky zkratkou „nano“. [1] Je-li v názvu potravin uvedena daná složka nebo je složka graficky vyobrazena, musí být takto zdůrazněná složka vyjádřena v procentech. [2]

Alergeny

Nařízení EU č. 1169/2011 ukládá povinnost poskytnout spotřebiteli informace o alergenních látkách, které byly použity při výrobě potravin. Tato povinnost se vztahuje na čtrnáct základních alergenů, které jsou nejčastější příčinou vzniku alergie nebo nesnášenlivosti z potravin. Informace o přítomnosti alergenní látky v potravine je způsob, jakým lze ochránit zdraví spotřebitele trpícího alergií nebo intolerancí z potravin. Následně může spotřebitel učinit rozhodnutí o nevhodnosti dané potravin. Alergenní látky musí být uvedeny ve složení potravin, a to takovým způsobem, aby byly dostatečně odlišeny od ostatních složek. Je-li u dané potravin uplatněna výjimka osvobozující od povinnosti deklarace složení, bude na obalu potravin uvedeno slovo „obsahuje“ s následným výčtem alergenních látek. Výjimka je uplatňována například u obalů potravin, jejichž největší plocha je menší než 10 cm², dále pak u jednosložkových potravin (např. mandle). [1] Za dostatečný způsob odlišení alergenních látek je řazen jiný typ nebo styl písma, odlišná barva písma nebo pozadí. Za další vhodné alternativy je považováno tučné písmo, podtržení, ohraničení alergenní látky rámečkem případně využití velkého písma. [2,3,22] Dozorový orgán SZPI taktéž považuje

tyto způsoby za dostatečné. Pro konkrétní představu uvádí zmiňovaný kontrolní orgán tyto příklady:

„Složení: rýžová mouka, kakao, máslo, cukr, arašídý

Složení: rýžová mouka, kakao, **máslo**, cukr, **arašídý**

Složení: rýžová mouka, kakao, **máslo**, cukr, **arašídý**

Složení: rýžová mouka, kakao, MÁSLO, cukr, ARAŠÍDY“ [3]

Naopak nedoporučený způsob odlišení je využití pouze nakloněného písma (kurzíva). Tento způsob označení nedostatečně upozorňuje spotřebitele na výskyt alergenní složky v potravine, a proto není tento způsob značení akceptován, stejně tak není doporučováno využití pouze odkazu s hvězdičkou (*). Snadná zaměnitelnost alergenní látky s dalšími složkami potravin je prezentována na příkladu, který je považován za nevhodný způsob značení: „Složení: rýžová mouka, kakao, *máslo*, cukr, *arašídý*“ . [2,3]

Uvedením informace typu „*Vyrobeno v závodě, který zpracovává sezam, arašídý...*“ v žádném případě nezabavuje provozovatele potravinářského podniku povinnosti deklarovat dané alergeny ve složení potraviny a odpovídajícím způsobem je odlišit od ostatních složek. Označení „*bez alergenu*“ není žádoucí, jelikož mohou existovat alergie i na alergeny, které nejsou uvedeny na seznamu alergenních látek v příloze II výše uvedeného nařízení. [2,3] Od povinnosti uvedení složení potraviny, jsou oproštěny obaly, jejichž největší plocha je menší než 10 cm², dále pak u jednosložkových potravin (např. mandle). Výčet nejčastějších alergenů, které musí být uvedeny je uveden v příloze P I (viz. seznam příloh této diplomové práce). [1]

Množství určitých složek nebo skupin složek

Informace o množství složky nebo skupin složek musí být uvedena v případě, že nastane některá z těchto situací:

„*Je-li složka uvedena přímo v názvu potraviny nebo/současně charakterizuje-li danou potravinu a je-li důležitá pro odlišení výrobků, se kterými by mohla být zaměňována vzhledem ke svému názvu či vzhledu nebo/současně je-li složka na etiketě zdůrazněna slovy, vyobrazením nebo grafickým znázorněním.*“ Složky musí být uvedeny v procentech, a to v názvu potraviny nebo bezprostředně vedle názvu, další možností je uvedení složky přímo v seznamu složek. Tato povinnost neplatí u tzv. jednosložkových potravin, tj. potravin

skládajících se pouze z jediné složky. Dále jsou od této povinnosti osvobozeny složky potravin, které jsou použity v malém množství pro účely aromatizování, další výjimky jsou uvedeny v příloze VIII odst. 1 až 4 nařízení EU č. 1169/2011. [1]

Čisté množství

Pro vyjádření tohoto údaje je povinné využít jednotek, jako jsou litry, centilitry, mililitry, kilogramy nebo gramy. Na etiketě pevných potravin bude čisté množství vyjádřeno vždy v hmotnostních jednotkách. U tekutých výrobků musí být tato informace uvedena v jednotkách objemu. U pevných potravin, které jsou uloženy v tekutém nálevu, musí být kromě údaje o čistém množství navíc i informace o čistém množství po odkapání. Zmrazená nebo hluboce zmrazená voda, ve které je uložena potravina, bude považována za tekutý nálev a musí být tedy dodržena povinnost uvést obě informace. Jsou definovány tři způsoby, kterými lze deklarovat údaj o čisté hmotnosti. [1,2]

Prvním způsobem je tzv. **dvojitý údaj**: *Čistá hmotnost: X g a Čistá hmotnost po odkapání: X g*. Mezi druhý způsob je řazen tzv. **srovnávací údaj**: *Čistá hmotnost = čistá hmotnost po odkapání = X g* a mezi poslední způsob patří tzv. **jediný údaj**: *Čistá hmotnost (myšlena hmotnost bez glazury) X g*. [2]

Datum minimální trvanlivosti a datum použitelnosti

Jedná se o dva zcela odlišné údaje, které se mnohdy zaměňují, jak mezi běžnými spotřebiteli, tak mezi provozovateli potravinářských podniků. Datum minimální trvanlivosti se zpravidla označují potraviny, které nepodléhají rychlé zkáze. U vybraných skupin potravin, které jsou uvedeny v příloze X, odst. I písm. d) nařízení č. 1169/2011 není povinné uvádět datum minimální trvanlivosti. Datum minimální trvanlivosti se nemusí uvádět u níže uvedených potravin: „

- 1. čerstvé ovoce a zelenina včetně brambor, kromě loupaného, krájeného nebo podobně upraveného čerstvého ovoce a zeleniny; tato odchylka se nevztahuje na naklíčená semena a podobné produkty, jako jsou klíčky luštěnin*
- 2. vína, likérová vína, šumivá vína, aromatizovaná vína a podobných výrobků získaných z jiného ovoce než z hroznů, jakož i v případě nápojů kódu KN 2206 00 získaných z hroznů nebo hroznového moštu*
- 3. nápoje obsahující nejméně 10 % obj. alkoholu*

4. výrobky pekárenského odvětví, které jsou vzhledem ke své povaze obvykle spotřebovány do 24 hodin od výroby
5. ocet
6. jedlá sůl
7. cukr v pevné formě
8. cukrovinky sestávajících téměř výhradně z ochucených nebo přibarvených cukrů
9. žvýkačky a podobné výrobky ke žvýkání. “ [1,6]

Po uplynutí doby minimální trvanlivosti mohou být potraviny dále uváděny na trh, mj. za předpokladu, že jsou zdravotně nezávadné. Současně musí být prošlé potraviny odděleně umístěny a čitelně označeny, tak aby nedocházelo ke klamání spotřebitele, který se na základě takto poskytnutých informací může rozhodnout, zda potravinu zakoupit či nikoliv. [4] V příloze č. X odst. 1 písm. a) nařízení EU č 1169/2011 jsou vymezeny dva možné tvary, kterými lze tento údaj uvést: „*minimální trvanlivost do ...*“, obsahuje-li datum uvedení dne a „*minimální trvanlivost do konce...*“, v ostatních případech. Dále musí následovat datum nebo odkaz na konkrétní místo obalového materiálu či etiketě potraviny, kde je datum uvedeno. „*Datum se uvádí v nekódovaném tvaru v pořadí den, měsíc a případně rok. Avšak v případě potravin: s trvanlivostí nepřekračující tři měsíce postačí den a měsíc/ s trvanlivostí delší než tři měsíce, avšak nejvýš v délce 18 měsíců, postačí uvedení měsíce a roku/ s trvanlivostí delší než osmnáct měsíců postačí uvedení roku.*“ [1]

Datem použitelnosti jsou označovány potraviny, které v krátkém časovém úseku podléhají nežádoucím mikrobiologickým změnám. Po vypršení doby použitelnosti je zakázáno takové potraviny dále uvádět na trh. U potravin s deklarováním datem použitelnosti je současně vyžadováno uvedení i podmínek uchovávání. Povolným formátem je „*Spotřebujte do ...*“ následované datem, případně, nebude-li následovat datum, musí být spotřebitel odkázán na místo, kde bude tato konkrétní informace uvedena. „*Datum se uvede v nekódovaném tvaru v pořadí den, měsíc a rok.*“ [1,4]

Zvláštní podmínky uchování nebo podmínky použití

U potravin s deklarováním datem použitelnosti je uvedení podmínek úchovy striktně vyžadováno. Především z důvodu zachování bezpečnosti a nejvyšší možné kvality potravin minimálně po deklarovanou dobu výrobcem, je nutné u některých potravin dodržovat

speciální skladovací podmínky před otevřením případně i po otevření. O těchto podmínkách musí být spotřebitel opět informován skrze uvedení informace na obale výrobku. Často se jedná o doporučenou teplotu, vlhkost vzduchu nebo upozornění týkající zabránění přímého světla. Může se jednat o upozornění typu „*po otevření urychleně spotřebujte*“. Výrobce může deklarovat i podmínky použití. [1,4,5]

Jméno nebo obchodní název a adresa provozovatele

Plnou odpovědnost za informace o potravině nese provozovatel potravinářského podniku. Na potravině musí být deklarován subjekt, pod jehož jménem je potravinu uváděna na trh, není-li tento subjekt registrován v EU, přebírá zodpovědnost dovozce, který dovezl potravinu na trh EU. [1]

Země původu nebo místo provenience

Tento údaj je především vyžadován u vybraných druhů komodit potravin, tj. vajec, čerstvého ovoce a zeleniny, medu, panenského olivového oleje, vybraných druhů masa a vína. Dále tato povinnost platí pro potraviny s informací o chráněném zeměpisném označení. Tyto požadavky jsou stanoveny nařízením Rady (ES) č. 509/2006 ze dne 20. března. Dále nařízení Rady (ES) č. 510/2006 ze dne 20. března stanovuje tuto povinnost u potravin s označením zaručená tradiční specialita nebo chráněné označení původu. V neposlední řadě je uvedený údaj vyžadován v situaci uvedení spotřebitele v omyl v důsledku absence údaje o zemi původu nebo místa provenience, zejména pokud by informace na etiketě naznačovala, že potravinu pochází z jiné země nebo místa provenience. [1]

Návod k použití

K zamezení nevhodnému či obtížnému použití je příhodné uvést návod k použití, především u potravin, které vzhledem ke svému charakteru tyto informace vyžadují. Informace musí být uvedeny slovy a čísly. Piktogramy, symboly či jiné grafické znázornění mohou být použity pouze jako doplňující prostředky, nikoliv samostatně. [1,2]

Obsah alkoholu

Skutečný obsah alkoholu musí být uveden u nápojů, jejichž obsah je vyšší než 1,2 % objemu a současně musí být hodnota vyjádřena maximálně na jedno desetinné místo. Informace o obsahu alkoholu musí být uvedena ve stejném zorném poli, jako čisté množství a název potraviny. [1,5]

Výživové údaje

Tento povinný údaj je popsán poněkud rozsáhleji, jelikož dlouhodobým trendem je zdravá strava a snížení, případně udržení požadované tělesné hmotnosti a s tímto zájmem úzce souvisí výživové hodnoty. Díky nim má spotřebitel možnost detailněji rozklíčovat vybrané složky potravin a na základě těchto informací porovnat jednotlivé výrobky v téže kategorii a zvolit nutričně vhodnější výrobek. Nejen z výše uvedených důvodů je nutné, aby byly tyto informace deklarovány přehledně, fakticky správně a pravdivě. Jsou-li v tomto povinném údaji nalezeny chyby a to zejména ve výpočtech jednotlivých hodnot, nemusí se nutně jednat o záměrné klamání. Pochopení samotného výpočtu a požadavků vztahujících se k této legislativní problematice je poměrně náročné. V následujícím textu budou ke zmiňovanému údaji uvedeny některé požadavky dle nařízení EU č. 1169/2011.

Mezi povinné výživové údaje, které jsou vyžadovány uvádět v následujícím pořadí, patří informace o „ *a) množství energetické hodnoty a b) množství tuků, nasycených mastných kyselin, sacharidů, cukrů, bílkovin a soli* “. Pořadí výživových hodnot nelze měnit a současně je-li na obalu potraviny dostatek místa, musí být prezentovány formou tabulky. Dále je nutné deklarovat energetickou hodnotu v kJ a kcal na 100 g nebo 100 ml. Zbývající povinné údaje (bod b)) musí být uvedeny ve vhodných hmotnostních jednotkách. Na obale potraviny je povoleno zopakovat údaj o energetické hodnotě spolu s množstvím tuků, nasycených mastných kyselin, cukrů a soli. [1,2,4,12]. Povinné informace lze doplnit dobrovolnými hodnotami, jako jsou mononenasycené a polynenasycené mastné kyseliny, polyalkoholy, škrob, vláknina, ale také vitamíny a minerální látky. Legislativa osvobodila od uvedení výživových hodnot vybrané skupiny potravin, jejichž výčet je uveden v příloze V nařízení EU č. 1169/2011 nebo i v P II (viz. seznam příloh této diplomové práce). [1] Dále jsou od povinnosti uvádět výživové hodnoty osvobozeny potraviny, jejichž největší plocha je menší než 25 cm², dále potaje s obsahem alkoholu nad 1,2 % objemu a potraviny, které jsou dodávány ve velmi malém množství přímo konečnému spotřebiteli. Ovšem budou-li i ve výše zmiňovaných specifických případech výživové hodnoty uvedeny, musí již splňovat veškeré stanovené legislativní požadavky. [1,4] Přesná definice pojmu „*malého množství potravin*“ je zakotvena v § 6 odst. 4 zákone č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích. [7]

2.2 Nebalené potraviny

Povinné údaje, které musí být poskytnuty spotřebiteli při uvádění nebalených potravin na trh, jsou rámcově uvedeny v § 8 zákona 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích. Zmiňovaný zákon je provázán na požadavky, které jsou uvedeny v nařízení EU č. 1169/2011. Další požadavky pro označování nebalených potravin jsou definovány v příslušných komoditních vyhláškách, které definují požadavky pro jednotlivé komodity. Mezi typické zástupce nebalených potravin patří ovoce a zelenina, pekárenské a lahůdkářské výrobky, ale také mléčné a masné výrobky (v případě pultového prodeje, kde dochází ke krájení a vážení) a další. Značení nebalených potravin se odlišuje od značení balených potravin a od uvádění potravin na trh v rámci internetového prodeje, a to především způsobem jakým jsou informace poskytovány spotřebiteli. Je vyžadováno, aby při tomto typu uvádění potravin na trh byla většina informací spotřebitelům poskytována v písemné podobě například u pultu nebo formou cedulek v blízkosti nabízení potravin. [1,4,7,9] Při uvádění nebalených potravin na trh, lze způsob, jakým je požadováno poskytnutí informací o potravinách spotřebitelům rozčlenit do třech hlavních kategorií.

- **Umístění povinných údajů v těsné blízkosti potraviny.** V této kategorii platí obecná pravidla jako u balených potravin. Jedinou výjimku oproti požadavkům na poskytování povinných údajů pro balené potraviny tvoří v této kategorii níže uvedené informace v písm. c) a f).
  - a) údaj obsahující jméno nebo obchodní název a adresu sídla provozovatele potravinářského podniku
  - b) údaj o množství hlavní složky v hmotnostních procentech, je-li stanoveno prováděcím právním předpisem
  - c) údaj o třídě jakosti, je-li stanoveno prováděcím právním předpisem EU. Informace o třídě jakosti je vyžadována především u ovoce, zeleniny a masných výrobků. Jakost je definována v § 2 zákona 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích *„jakostí se rozumí soubor charakteristických vlastností jednotlivých druhů, skupin a podskupin potravin a tabákových výrobků, jejichž limity jsou stanoveny tímto zákonem, prováděcím právním předpisem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie.“*
  - d) název potraviny (zákonný nebo popisný nebo vžitý)

- e) země nebo místo původu
  - f) údaje dle čl. 10 odst. 1 nařízení EU č. 1169/2011, který se odkazuje na přílohu III tohoto nařízení, které vymezuje další povinné údaje pro uvádění vybraných skupin potravin na trh
  - g) údaj o čistém množství u pekařských a cukrářských výrobků [1,4,7]
- **Umístění povinných údajů v blízkosti místa nabízení potravin.** Platí obecná pravidla, jaká byla zmiňována u balených potravin.
- a) údaj o datu minimální trvanlivosti nebo datu použitelnosti
  - b) údaj o alergenech, nebo látkách způsobujících intoleranci
  - c) další údaje, stanoví-li tak prováděcí právní předpis nebo přímo použitelný předpis EU [1,2]

Údaj o alergenních látkách má jistá specifika z tohoto důvodu bude tato problematika blíže popsána a vysvětlena na konkrétních příkladech. Tedy u nebalených potravin je požadováno označit alergeny písemnou formou v blízkosti místa nabízení, tedy v daném úseku prodejny. Často využívanou variantou je uvedení tohoto údaje na prodejním pultu formou cedulky, katalogu nebo jiného přiloženého materiálu, který musí být spotřebiteli volně k dispozici. Členské státy mohou přijmout vnitrostátní opatření, kterými mohou stanovit i jiné než písemné sdělení informací o alergenech. Jistým kompromisem je tedy ústní sdělení, ale pouze za předpokladu, že bude předcházet písemné upozornění spotřebitele na výskyt alergenu v nabízených potravinách. V praxi by to znamenalo, že na dobře viditelném místě, čitelnou a nesmazatelnou formou bude například informace typu: poskytnutí informací o alergenech „na žádost“ nebo „na vyžádání u personálu“. Ovšem personál musí být připraven a schopen na žádost spotřebitele neprodleně sdělit konkrétní alergeny v dané potravine. [7,10,11]

- a) **Informace k potravine na vyžádání spotřebitele, které jsou poskytnuty slovně nebo písemně, a to viditelnou a snadno čitelnou formou.** Platí obecná obdobná pravidla, jaká byla zmiňována u balených potravin „a) údaj o seznamu složek b) údaj o množství složek“ [1,7]

2.3 Označování potravin v rámci internetového prodeje

Uvádění potravin na trh prostřednictvím internetového prodeje se stává čím dál víc oblíbeným. Pro běžného spotřebitele je tato forma výběru a následného zakoupení potravin velmi pohodlná, ale především časově velmi úsporná. Navíc v době závažné epidemiologické situace je to jistě vhodný způsob, jak omezit přímý kontakt s ostatními lidmi a tím eliminovat riziko nákazy. Ze strany provozovatele potravinářského podniku je tato forma prodeje taktéž velmi přínosná. Provozovatel potravinářského podniku, který uvádí na trh potraviny například v rámci kamenného obchodu a rozhodne se využívat i zmiňované formy prodeje, dosahuje mnohdy srovnatelného a v některých případech i vyššího zisku. To je jeden z hlavních důvodů, proč v posledních letech vzrostl zájem o prodej potravin prostřednictvím internetu i ze strany drobných maloobchodníků. Je samozřejmě několik velkých i malých společností, které mají podnikání založeno pouze na internetovém prodeji. Negativní stránkou věci je fakt, že provozovatelé potravinářských podniků, kteří využívají prodej potravin prostřednictvím internetu, mnohdy opomenou legislativní povinnosti, které se vztahují i na uvedenou formu uvádění potravin na trh. Na základě informací zveřejněných na internetovém portálu „*Potraviny na pranýři*“, jsou při tomto typu prodeje potravin zjišťovány nedostatky v absenci některých povinných údajů a mnohé další nedostatky týkající se dobrovolných údajů při uvádění potravin na trh. V rámci zmiňované formy prodeje potravin, jsou stanoveny odlišné požadavky pro potraviny balené a nebalené. [2,38] Nabízení potravin prostřednictvím internetového prodeje je řazeno do tzv. prodeje na dálku, jehož základní požadavky vychází především z čl. 14 nařízení EU č. 1169/2011. Při uvádění potravin na trh zmiňovanou formou prodeje na dálku narážíme na jistou specifičnost, která spočívá v okamžiku, kdy musí být požadované údaje poskytnuty spotřebiteli. V případě balených potravin v tržní síti musí být veškeré údaje uvedeny ihned na obalu výrobku, ale v případě potravin uváděných na trh prostřednictvím internetového prodeje je rozlišován stav před dokončením objednávky a v okamžiku doručení. [1]

Balené potraviny nabízené prostřednictvím internetového prodeje

Při porovnání požadovaných údajů pro balené potraviny uváděné na trh v tržní síti a pro balené potraviny uváděné na trh prostřednictvím internetového prodeje je možné konstatovat, že jsou požadovány totožné povinné údaje, jejichž výčet včetně detailních informací je uveden v podkapitole 2.1. Ovšem pro balené potraviny uváděné na trh výše uvedenou formou prodeje na dálku, musí být povinné údaje poskytnuty spotřebiteli před

dokončením nákupu. [1,2,11] S výjimkou jediného údaje, který je uveden v čl. 9 odst. 1 písm. f) nařízení EU č. 1169/2011 tj. data minimální trvanlivosti nebo data použitelnosti. Zmiňované nařízení umožňuje poskytnout spotřebiteli informaci o datu minimální trvanlivosti nebo datu použitelnosti až v okamžiku doručení. Další specifičnost, která platí i pro nebalené potraviny uváděné na trh stejnou formou prodeje, spočívá ve způsobech uvedení povinných údajů, které vychází z čl. 14 odst. 1 písm. a) „[...] musí být uvedeny na materiálu podporujícím prodej na dálku nebo musí být poskytnuty jinými vhodnými prostředky jasně určenými provozovatelem potravinářského podniku [...]“. [1] Současně platí skutečnost, že veškeré povinné údaje musí být spotřebiteli poskytnuty i v okamžiku doručení potravin. V případě využití sdělení povinných údajů jinými vhodnými prostředky musí být zvoleny takové způsoby, při nichž nevzniknou spotřebiteli další náklady. [1,2,11,12] O dalších nákladech bychom hovořili například v situaci, kdyby byl spotřebitel před dokončením nákupu a/nebo při doručení potravin odkázán na placenou telefonní linku, kde by mu byly sděleny povinné údaje o potravinách.

Nebalené potraviny nabízené prostřednictvím internetového prodeje

Porozumění všem náležitostem souvisejících s problematikou označování nebalených potravin formou prodeje na dálku, může být i pro odbornou veřejnost včetně provozovatelů potravinářských podniků poměrně náročné. Pro správné pochopení a následné uvedení všech povinných údajů o potravině, je nutné detailně rozklíčovat požadavky vztahující se k problematice označování nebalených potravin v zákoně č. 110/1997 Sb., v návaznosti s přímo souvisejícími odkazy na nařízení EU č. 1169/2011, které se v publikovaném textu hojně odkazuje na informace pro nebalené potraviny v tržní síti a současně na specifika pro uvádění potravin v rámci prodeje na dálku. Ovšem ve zmiňovaném nařízení jsou nejdůležitější požadavky ukotveny v čl. 44, čl. 9 a ve spojení s čl. 14 odst. 2 téhož nařízení. Současně nelze zapomenout na určité specifičnosti, které se vyskytují u jednotlivých komodit potravin a které jsou upravovány v nařízení pro konkrétní komodity potravin nebo přímo v komoditních vyhláškách. Například povinné údaje pro ovoce a zeleninu budou mimo výše uvedenou legislativu současně upraveny v Nařízení EU č. 543/2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny (*dále jen „nařízení EU č. 543/2011“*) konkrétně v čl. 6 je navíc požadován údaj o třídě jakosti a odrůdě, což v případě pekařských výrobků není relevantní, a tudíž tento údaj nebude uveden. Naopak v případě pekařských výrobků bude

navíc vyžadován název druhu a skupiny, jak udává § 7 odst. 2 písm. a) vyhlášky č. 18/2020 Sb., a dále bude požadován údaj o čistém množství dle § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 110/1997 Sb., což v případě zmiňovaného ovoce opět není relevantní, a tudíž tyto údaje nebudou vyžadovány. [1,7,40, 41] Dále je třeba rozlišovat, které údaje musí být spotřebiteli poskytnuty před dokončením nákupu a které údaje stačí dodat až v momentě doručení. Tedy před dokončením nákupu nebalených potravin prostřednictvím prodeje na dálku musí být spotřebiteli poskytnuty všechny relevantní údaje dle § 8 zákona č. 110/1997 Sb. ve vazbě na § 3 odst. 1 písm. p) zákona č. 110/1997 Sb., který odkazuje na údaje, které jsou rozepsány v § 7, 8 a 9a. Jedinou výjimku tvoří informace uvedené jednak ve výše uvedeném zákoně v § 7 odst. 1 písm. g) a § 8 odst. 2 písm. a) a současně v nařízení 1169/2011 čl. 9 písm. f) ve všech těchto odkazech se jedná o tentýž údaj, tj. datum minimální trvanlivosti a datum použitelnosti. Při doručení objednaných potravin se již tato výjimka neuplatní a údaj o datu minimální trvanlivosti a datu použitelnosti musí být spotřebiteli k dispozici v okamžiku dodání. Současně platí, že v momentě dodání musí být spotřebiteli poskytnuty kompletní povinné údaje, tedy i ty které byly požadovány před dokončením nákupu. [1,7]

Pro ujasnění zásadních rozdílů budou shrnuty odlišnosti v požadavcích pro nebalené potraviny uváděné v tržní síti a nebalené potraviny uváděné prostřednictvím internetového prodeje. Tedy v případě nebalených potravin uváděných v tržní síti je nejvýznamnější odlišnost v definovaných způsobech, jakými musí být spotřebiteli poskytovány povinné údaje o potravinách (tj. v těsné blízkosti potraviny, v blízkosti místa nabízení potraviny, na vyžádání spotřebitele). Naproti tomu v případě internetového prodeje je největší rozdílnost ve fázi, ve které musí být spotřebiteli poskytnuty povinné údaje (tj. před dokončením nákupu a v okamžiku doručení). Z důvodu zachování požadovaného rozsahu této diplomové práce nebude znovu uveden výčet a detailní popis všech povinných údajů pro nebalené potraviny, který je již uveden v podkapitole 2.2.

3 DOBROVOLNÉ ÚDAJE PŘI UVÁDĚNÍ POTRAVIN NA TRH

Pro ucelení a přesné pochopení dané problematiky budou v následujícím textu objasněny některé klíčové pojmy a primární rozdělení. Úvodem je důležité objasnit význam běžně používaného slovního spojení „*informace o potravinách*“, který je ukotven v článku 2 odst. 2 písm. a) nařízení EU č. 1169/2011 a je pokládán za „*informace týkající se potravin zpřístupněné konečnému spotřebiteli prostřednictvím etikety, jiného průvodního materiálu nebo jinými prostředky, včetně nástrojů moderních technologií nebo slovního sdělení*“. [1]

Informace o potravinách jsou rozdělovány do dvou hlavních skupin, a to na povinné a dobrovolné údaje. Povinné údaje a jejich náležitosti byly objasněny ve druhé kapitole a souvisejících podkapitolách této diplomové práce. V aktuální kapitole a navazujících podkapitolách bude naopak zaměřena pozornost na druhou skupinu, tj. dobrovolné údaje. Osvětlení legislativních požadavků pro uvedení povinných i dobrovolných údajů k potravinám je především pro provozovatele potravinářského podniku principiální, jelikož dodržování stanovených požadavků je kontrolováno ze strany dozorového orgánu SZPI. V případě, že uvedené údaje nebudou v souladu s platnou legislativou, hrozí provozovateli potravinářského podniku sankce.

Za zmiňované dobrovolné údaje jsou považována tzv. „*tvrzení*“, jejichž definice je uvedena v čl. 2 odst. 2 bod 1 nařízení Evropského parlamentu EU č. 1924/2006, dle kterého jsou definována jako „*jakékoli sdělení nebo znázornění, které není podle právních předpisů Společenství nebo vnitrostátních právních předpisů povinné, včetně obrázkového, grafického nebo symbolického znázornění v jakékoli podobě, které uvádí, naznačuje nebo ze kterého vyplývá, že potravina má určité vlastnosti*“. Tvrzení jsou tříděna do dvou hlavních skupin na výživová a zdravotní. [13] Další skupinu tvoří tzv. jiná tvrzení. Do tohoto typu tvrzení nepatří výživová, ani zdravotní tvrzení. Jiná tvrzení jsou rozdělována na tvrzení, která jsou regulována jinými právními předpisy a na tvrzení, která naopak nejsou regulována právními předpisy. [14]

3.1 Obecné zásady pro dobrovolné údaje

Je všeobecně známo, že obal výrobku významně rozhoduje o jeho prodeji a není tomu jinak, jedná-li se o prodej potravin. Spotřebitele samozřejmě ovlivňuje cena, ale velmi důležitou

roli sehrává design celého výrobku, který je mnohdy provázán právě s informací o potravině. Při výběru potravin v tržní síti, pozorným spotřebitelům jistě neunikne, že u většiny výrobků jsou kromě povinných údajů uvedeny i informace, které jsou nějakým způsobem nadbytečné. Většinou se jedná právě o zmiňované dobrovolné údaje, které mají spotřebitele navést na myšlenku, že daná potravina je určitým způsobem lepší než ostatní potraviny v téže kategorii, může se jednat například o informaci typu „*přírodní, jako od maminky*“ apod. Dále mohou tyto dobrovolné informace sdělovat, že daná potravina neobsahuje určité složky nebo naopak, že některé složky obsahuje, ale v obou případech tyto informace činí potravinu atraktivnější. Určitou roli při výběru potravin sehrávají i povinné údaje, které ovšem musí spotřebitel vyhledat cíleně. Jinak je tomu v případě dobrovolných údajů, ty mnohdy cílí na spotřebitele podprahově, ale ve výsledku mohou do značné míry ovlivnit jeho volbu při nákupu potravin. [5,13] Ovšem i v případě dobrovolných údajů platí základní povinnosti, tedy že uvedené informace o potravině nesmí být pro spotřebitele matoucí či ho nějakým způsobem uvádět v omyl. Současně nesmí být uvedeny informace, jejichž pravdivost nelze dokázat. [5] Respektive informace o potravině musí být přesné, jasné a spotřebitelům snadno srozumitelné, pokud tomu tak není, dopustila se kontrolovaná osoba porušení článku 7 odst. 2 nařízení EU č. 1169/2011. [1]

Náležitosti související s dobrovolnými údaji jsou stanoveny především v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin, v platném znění (*dále jen „nařízení (ES) č. 1924/2006“*), které stanovuje harmonizovaná pravidla pro použití výživových a zdravotních tvrzení platící v celé EU. Současně udává, že tvrzení vztahující se k potravině, ať už formou etikety na obalu potraviny, na regálové etiketě nebo prostřednictvím prodejních stránek či jiným možným způsobem, musí být informace jasné, přesné, odůvodněné a především pravdivé. Tvrzení o potravinách, která by mohla uvádět spotřebitele v omyl, jsou na území EU striktně zakázána. Tato povinnost přispívá k ochraně spotřebitele, ale také k zachování spravedlivých podmínek hospodářské soutěže v potravinářském odvětví. Současně díky všem výše uvedeným povinnostem je spotřebitelům umožněno činit při výběru potravin rozhodnutí, která jsou založena na pravdivých informacích. Dalším cílem zmiňovaného nařízení (ES) č. 1924/2006 je také podpořit a ochránit inovace v oblasti potravin. Ovšem i v souvislosti s dobrovolnými údaji platí, že uvedené informace o potravině musí být mimo jiného v souladu s nařízením EU

č. 1169/2011. [32] Uvedení dobrovolných údajů o potravině, jak ostatně vyplývá z názvu je dobrovolné, jelikož legislativa jejich uvedení nevyžaduje. Tedy provozovatel potravinářského podniku je postaven před svobodnou volbu, zda dobrovolné údaje uvést či nikoliv. Ovšem budou-li dobrovolné údaje o potravině uvedeny, musí být v souladu se všemi souvisejícími legislativními požadavky.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, tvrzení jsou rozdělována na výživová a zdravotní, která mohou být uvedena výhradně tehdy, jsou-li mimo jiného splněny podmínky, které jsou uvedeny v čl. 5 odst. 1 až 3 nařízení (ES) č. 1924/2006. Konkrétně čl. 5 odst. 1 definuje používání výživových a zdravotních tvrzení, jejich přípustnost a související podmínky. Článek 5 odst. 2 pojednává o podmínce, která musí být splněna při použití výživových a zdravotních tvrzení, tedy tvrzení mohou být použita pouze tehdy, lze-li „očekávat že průměrný spotřebitel příznivému účinku vyjádřenému v daném tvrzení porozumí“. V neposlední řadě tvrzení musí být v souladu s čl. 5 odst. 3, který definuje, že výživová a zdravotní tvrzení musí být vztažena k potravinám ve stavu, kdy jsou připraveny ke spotřebě dle instrukcí výrobce. Současně v článku 3 odst. 1 písmene a) - e) nařízení (ES) č. 1924/2006 jsou definovány konkrétní požadavky pro výživová a zdravotní tvrzení, která NESMÍ být „nepravdivá, dvojsmyslná nebo klamavá, vyvolávat pochybnosti o bezpečnosti nebo výživové přiměřenosti jiných potravin, nabádat k nadměrné konzumaci určité potraviny nebo nadměrnou potravinu nebo nadměrnou konzumaci omlouvat, nesmí vyplývat, že vyvážená a různorodá strava nemůže obecně zajistit přiměřené množství živin a odkazovat na změny tělesných funkcí, které by mohly u spotřebitelů vzbuzovat strach nebo které by mohly zneužívat jejich strachu“. [13]

3.2 Výživová tvrzení

Jednu skupinu tvrzení tvoří výživová tvrzení, jejíž definice je ukotvena v čl. 2 odst. 2 bod 4 nařízení (ES) č. 1924/2006, tedy „výživovým tvrzením se rozumí, každé tvrzení, které uvádí, naznačuje, nebo ze kterého vyplývá, že potravina má určité prospěšné výživové vlastnosti v důsledku za a) energetické (kalorické hodnoty, kterou poskytuje, poskytuje ve snížené či zvýšené míře nebo neposkytuje, nebo b) živin či jiných látek, které obsahuje, obsahuje ve snížení či zvýšené míře nebo neobsahuje“. [13,32]

Schválená výživová tvrzení mají za cíl přehledným a jednotným způsobem informovat spotřebitele o zvýšeném nebo naopak o sníženém obsahu makronutrientů (např. bílkovin,

sacharidů, tuků, energetické hodnoty), mikronutrientů (např. vitamínů, minerálních látek) a seminuťentů (vlákniny) nebo naopak o jejich nepřítomnosti. Může se tedy jednat například o obsah vlákniny, cukru, soli a o další látky v potravine. Vhodným příkladem schváleného výživového tvrzení může být informace „s vysokým obsahem vlákniny“, které lze uvést pouze tehdy, obsahuje-li daná potravina alespoň 6 g vlákniny na 100 g výrobku nebo alespoň 3 g vlákniny na 100 kcal. Přípustnou formulací v rámci slovní flexibility může být například uvedena informace „bohaté na vlákninu“. [4,14]

3.3 Zdravotní tvrzení

Druhou skupinu tvrzení tvoří zdravotní tvrzení, jejíž definice je uvedena v čl. 2 odst. 2 bod 5 nařízení (ES) č. 1924/2006 „zdravotním tvrzením se rozumí každé tvrzení, které uvádí, naznačuje nebo ze kterého vyplývá, že existuje souvislost mezi kategorií potravin, potravinou nebo některou z jejich složek a zdravím“. [13,32]

Konkrétní zdravotní tvrzení podléhá schvalovacímu režimu především z důvodu ochrany spotřebitele před tvrzením, které by slibovalo účinky, které nebyly prokázány. Pro zdárné schválení zdravotního tvrzení je nutné dané tvrzení doložit průkaznými studiemi. Žádost ke schválení zdravotního tvrzení bude rovnou zamítnuta v případě, bude-li požadováno jeho uvedení k potravinám, které jsou nevhodné pro zdravou výživu. Rozhodovacím faktorem při určování, zda se jedná o potravinu, která je nevhodná pro zdravou výživu může být například množství alkoholu nebo celkový výživový profil dané potraviny. [4]

Na základě výstupu ze schvalovacího procesu vydá Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) stanovisko o schválení či zamítnutí daného tvrzení, které je následně zařazeno do tzv. posouzených zdravotních tvrzení. Mezi hlavní činnosti úřadu EFSA patří monitoring a charakterizace možných rizik, které ovlivňují bezpečnost potravin. Na základě těchto podkladů vydává EFSA upozornění o již existujících nebo nových rizicích vztahující se k potravinám nebo krmivu. Vydaná upozornění jsou důležitým zdrojem informací pro tvorbu evropských předpisů, pravidel a celé strategie, jejíž cílem je ochrana spotřebitele před riziky souvisejícími s potravinami. Mezi další činnosti tohoto úřadu patří shromažďování vědeckých poznatků, na základě kterých je poskytováno nezávislé vědecké poradenství týkající se bezpečnosti potravin. Vznik a aktivity tohoto úřadu jsou usazeny v nařízení (ES) č. 178/ 2002 a v nařízení Komise (ES) č. 2230/2004, kterým se stanoví prováděcí

pravidla k nařízení (ES) č. 178/2002, která se týkají sítě organizací působících v oblastech, které podléhají poslání Evropského úřadu pro bezpečnost potravin. [4,14,15]

Na stránkách Evropské komise je zveřejněn katalog tvrzení, ve kterém lze vyhledávat konkrétní tvrzení a jejich stát s odkazem na legislativu, případně na stanovisko EFSA. [44] Povolení používat schválená zdravotní tvrzení při uvádění potravin na trh vyplývá z evropské legislativy. Například v příloze č. 1 nařízení komise EU č. 432/2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí jsou zveřejněna konkrétní posouzená a schválená zdravotní tvrzení především k vitamínům, minerálům a dalším složkám v potravinách. Současně jsou prostřednictvím nařízení zveřejňována posouzená zdravotní tvrzení, která byla zamítnuta. [11] Pro zjednodušení v praxi jsou na stránkách Evropské komise ve veřejně přístupných rejstřících, publikována mimo jiné schválená zdravotní tvrzení a podmínky pro jejich použití. [44] Cílem EU legislativy je, aby bylo možné používat schválená výživová a zdravotní tvrzení. V současnosti není proces dokončen, protože EFSA stojí před nelehkým úkolem posoudit navrhovaná zdravotní tvrzení především k bylinám. Přehled tvrzení k bylinám, které jsou složkami potravin je zveřejněn v tzv. „*On hold*“ seznamu, ve kterém jsou uvedena tvrzení, která se vztahují k rostlinám a o jejichž schválení či zamítnutí doposud nebylo rozhodnuto, spadají tedy do tzv. neposouzených zdravotních tvrzení. Tvrzení, která jsou uvedena v „*On hold*“ seznamu mohou být použita v souladu s čl. 28 odst. 5 až 6 nařízení EU č. 1924/2006, minimálně do doby, než o nich bude rozhodnuto. V „*On hold*“ seznamu čekají na posouzení i tvrzení, která jsou současně léčebná tvrzení [4,14], tento typ tvrzení bude detailněji popsán v následující kapitole.

4 LÉČEBNÁ TVRZENÍ PŘI UVÁDĚNÍ POTRAVIN NA TRH

Mnohdy se bohužel můžeme setkat ještě se třetím typem tvrzení, které je označováno za „*léčebné tvrzení*“, tento typ tvrzení je u potravin striktně zakázán. Konkrétní definice léčebného tvrzení, není legislativně ukotvena. Nicméně zakázaným obsahem tohoto typu tvrzení je informace o léčení, případně vyléčení a/nebo prevenci onemocnění, což je v rozporu s již platnou legislativou, konkrétně uvedení těchto informací nepovoluje čl. 7 odst. 3 nařízení EU č. 1169/2011. [1] Použití léčebných tvrzení při uvádění potravin na trh může být sankcionováno, výše sankce se odvíjí od závažnosti a pravidel definovaných kontrolním orgánem SZPI. Bohužel mnohdy, ani hrozící sankce není dostatečným důvodem proč nepublikovat léčebná tvrzení k potravinám. Dle výsledků z kontrolní činnosti SZPI provedené v roce 2013, byl zjištěn tento zakázaný typ tvrzení v nejčastějším zastoupení, tj. při 123 provedených kontrolách zaměřených na požadavky dle nařízení EU č. 1924/2006, byly zjištěny při 52 kontrolách nevyhovující skutečnosti, z nichž 48 % tvořila léčebná tvrzení. [39]

V tomto zakázaném typu tvrzení se často objevují názvy nemocí například „*artritida, akné, chřipka*“ a podobně. Dále pak názvy různých symptomů, jakými mohou být „*dušnost, bolest, závrať*“ a další. Současně se objevují zakázaná slova, která jsou spojená s nemocemi nebo zdravotními obtížemi, příkladem často používaného slova je „*lék, chronický, akutní*“ a mnohé další. Seznam nejčastějších rizikových slov, která mohou poukazovat, že se jedná o léčebná tvrzení je uveden ve vodítkách SZPI. Tento seznam slouží ovšem pouze jako pomůcka, dozorový orgán SZPI se při posuzování tvrzení řídí Mezinárodní klasifikací nemocí, která byla publikována Světovou zdravotnickou Organizací v knižním vydání s názvem *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. [14] Je velmi důležité si uvědomit, že za zakázaná léčebná tvrzení nejsou považována pouze ta tvrzení, která jsou vyjádřena slovní formou, ale zákaz je vztažen i na tvrzení v podobě grafické, obrázkové nebo symbolické. Příkladem může být vyobrazení lékaře na obalovém materiálu potraviny nebo v místě, kde je toto obrázkové vyobrazení spojováno s potravinou, která je uváděna na trh. Může se jednat například o regálovou etiketu nebo cedulku umístěnou v blízkosti potravin nebo při nabízení potravin prostřednictvím internetového prodeje. [14]

Jste často nemocní? Nemáte dost energie? Všechno vás znervózňuje?

Anti-parasite Herbal Tea - Antiparazitický čaj

- Celkové odstranění a prevence před parazity
- Bez vlivu na Vaš organismus, 100% přírodní prostředek
- Jeho účinnost je klinicky prokázána.

Neváhejte si a nakupte!
50% sleva

1580 Kč
Pouze 790 Kč

* By clicking the "order" button you confirm that you have read [Privacy Policy](#) and give your consent to the processing of your personal data

Obr. 6 Zakázaná léčebná tvrzení [38]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL PRÁCE

Hlavním cílem praktické části této diplomové práce bylo prověřit a vyhodnotit nejčastější nedostatky v označování potravin týkající se povinných údajů při jejich uvádění na český trh. Na základě hlavního cíle této diplomové práce vznikly dva navazující dílčí cíle.

Prvním dílčím cílem bylo posoudit veškeré nasbírané vzorky a vyhodnotit nejčastější pochybení v konkrétních povinných údajích. V dalším kroku byly porovnány společné znaky v jednotlivých kategoriích.

Druhým dílčím cílem bylo porovnat výsledky získané v průběhu zpracování této diplomové práce s výsledky, které v rámci kontrolní činnosti zjistil dozorový orgán SZPI. Na základě těchto výsledků byla provedena diskuze, která se mimo jiné opírá o aktuální i archivní výroční zprávy shrnující výsledky z šetření dozorového orgánu SZPI v oblasti označování potravin při jejich uvádění na český trh.

6 METODIKA

6.1 Sběr vzorků

Sběr vzorků byl realizován v období od 1. července roku 2019 do 31. prosince 2019. Vzorky byly získávány na území Jihomoravského kraje, především v kraji Brno-město, Brno-venkov a Blansko. Sběr byl zacílen na tři kategorie potravin, tj. na balené a nebalené potraviny uváděné v tržní síti a na balené potraviny uváděné na trh prostřednictvím komunikačních prostředků na dálku, konkrétně prostřednictvím e-shopu. Sběr vzorků pro kategorii balených a nebalených potravin byl realizován především u prodejců a dovozců v maloobchodní síti, minoritně v obchodních řetězcích, ale také u výrobců v rámci Farmářských trhů. Vzorky pro kategorii balených potravin v rámci zmiňovaného prodeje na dálku, byly získány na náhodně vybraných 19náci veřejně dostupných českých prodejních stránkách, tj. e-shopech, které tímto způsobem uvádí potraviny na trh. V každém měsíci bylo získáno celkem šedesát vzorků, přičemž pro každou kategorii potravin bylo nasbíráno dvacet vzorků. Konkrétně tedy dvacet vzorků v kategorii balených potravin, dvacet vzorků v kategorii nebalených potravin uváděných v tržní síti a dvacet vzorků balených potravin v e-shopech. Celkem bylo dosaženo třistašedesáti nevyhovujících vzorků ze všech kategorií potravin za stanovené období, ve kterém probíhalo vlastní šetření. Vzorky pro balené a nebalené potraviny byly foceny prostřednictvím mobilního telefonu a následně byly přeneseny do počítače. Vzorky balených potravin uváděných na trh prostřednictvím internetového prodeje byly zaznamenávány pomocí klávesové zkratky „prt scr“, která slouží pro zachycení obrazovky.

6.2 Metoda vyhodnocování výsledků

Fotografie etiket a print screeny informací o potravinách byly průběžně rozdělovány do jednotlivých složek dle stanovených tří kategorií (tj. balené a nebalené potraviny uváděny v tržní síti a balené potraviny uváděny na trh prostřednictvím e-shopu) následně byly tříděny dle kalendářních měsíců ve kterých byly pořízeny. Následovalo jednotlivé vyhodnocení etiket a informací o potravinách, jehož obsahem bylo definovat konkrétní pochybení týkající se povinných údajů s přidělením právní kvalifikace. Na základě výsledků byla jednotlivá data vyhodnocena pomocí Microsoft Excel®. Následně bylo prezentováno procentuální

vyjádření pomocí výsečových a prostorových sloupcových grafů, které byly také vyhotoveny v programu Microsoft Excel®. Při vyhodnocování výsledků byla zaměřena pozornost především na maximální a minimální hodnoty a hledání jejich příčin.

7 VÝSLEDKY A DISKUZE

7.1 Balené potraviny

Pro uvedenou kategorii balených potravin bylo za celé období, tj. za šest měsíců shromážděno celkem 120 etiket, u nichž bylo zjištěno celkem 239 nedostatků. Na základě těchto dat lze statisticky odhadnout, že téměř na každé etiketě byly nalezeny dva nedostatky.

Nejčteněji zastoupený nedostatek spočíval v povinném údaji uvedeném v čl. 9 odst. 1 písm. f) nařízení EU č. 1169/2011, tj. datum minimální trvanlivosti. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 78 etiketách potravin. V procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 65 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 7). Při celkovém počtu 239ti všech zjištěných nedostatků v kategorii balených potravin činilo uvedené pochybení celkem 32,64 % ze všech nedostatků (Obr. 8). Při detailnějším rozboru zmiňovaného údaje bylo zjištěno pochybení dvojího typu. Jednak v uvedení chybného tvaru data minimální trvanlivosti, který byl zjištěn na 66 etiketách ze 120ti hodnocených etiket, což zaujímá v celkovém počtu etiket 55 % chybovosti (Obr. 10). Druhé pochybení se týkalo úplné absence zmiňovaného povinného údaje, pochybení tohoto typu bylo zjištěno v minoritním zastoupení, konkrétně na 12ti etiketách z celkových 120ti hodnocených etiket, což představuje 10 % chybovosti (Obr. 10).

Zjištěná data pro danou kategorii potravin poukazují na fakt, že deklarace data minimální trvanlivosti je ze strany výrobců potravin značně akceptována, jelikož ze 120ti hodnocených etiket chyběl tento údaj pouze na 12ti etiketách. Na základě uvedených výsledků lze naopak konstatovat, že správný tvar tohoto povinného údaje je ze strany výrobců potravin do závažné míry opomínán. Tomuto povinnému údaji by měla být přikládána větší důležitost, a to i vzhledem ke skutečnosti, že spolu s datem spotřeby je spotřebiteli nejčastěji vyhledáván. Tuto informaci potvrzuje průzkumu veřejného mínění z roku 2020, jehož cílem bylo zjistit, které informace jsou spotřebiteli nejvíce sledovány. Na základě odpovědí dotazovaných respondentů, kteří alespoň výjimečně sledují informace na obale výrobku vzešlo, že 94 % z nich sleduje informaci právě o datu minimální trvanlivosti/datu spotřeby. [48] Pravděpodobně se nejedná o záměrné pochybení, jelikož v samotné deklaraci předmětného údaje je vidět jistá snaha dodržet legislativní povinnosti týkající se označování potravin. Nicméně legislativa je v tomto směru velmi striktní, nestačí splnit pouze deklaraci

povinných údajů, ale je třeba dostát veškerým souvisejícím požadavkům vztahujícím se k jejich uvedení. Nicméně z pohledu běžného spotřebitele, který si kontroluje záruku zakoupených potravin je důležitá především pravdivost uvedeného data a neohrozí-li chybný tvar jeho pravdivost a srozumitelnost je pro běžného spotřebitele jiný tvar, než je vyžadován legislativou zcela nepodstatný. Navíc běžný spotřebitel nemá mnohdy, ani nejmenší povědomí o těchto detailních legislativních náležitostech.

Při podrobnějším rozboru jednotlivých pochybení v konkrétních kalendářní měsících, bylo zjištěno, že chybný tvar data minimální trvanlivosti byl nejhojněji zastoupen v měsíci listopadu, a to na 15ti etiketách. Na nevyhovujících etiketách se mj. objevovaly tyto nesprávné tvary: „*Min. trvanlivost do konce: / Použitelné až do: / Min. trvanlivost do: / Min. trvl. do: / Min. trvanlivost:*“.

Přičemž v příloze č. X odst. 1 písm. a) nařízení EU č 1169/2011 jsou jasně vymezeny dva schválené tvary slovního spojení „*minimální trvanlivost do ...*“, obsahuje-li datum uvedení dne a „*minimální trvanlivost do konce...*“, v ostatních případech. Za uvedeným slovním spojením musí následovat datum nebo odkaz na konkrétní místo obalového materiálu či etiketě potraviny, kde je datum uvedeno. [1] Zkrácené tvary či napodobeniny základních dvou schválených tvarů nejsou akceptovány a při jejich uvedení dochází k porušení legislativních požadavků.

Naproti tomu absence data minimální trvanlivosti byla zastoupena nejčastěji v měsíci říjnu, což činilo pochybení celkem na 6ti etiketách. Přičemž uvedení data minimální trvanlivosti je legislativou striktně vyžadováno u všech potravin s výjimkou vybraných skupin potravin, které jsou od této povinnosti osvobozeny a samozřejmě u potravin s deklarací data spotřeby. Konkrétní seznam potravin, které jsou oprostěny od uvedení zmiňovaného povinného údaje jsou uvedeny v příloze X odst. 1 písm. d) nařízení č. 1169/2011 a současně v teoretické části této diplomové práce v podkapitole 2.1. [1]

Chybný tvaru data minimální trvanlivosti je v rozporu s čl. 24 odst. 2 odkazující na přílohu X odst. 1 písm. a) nařízení EU č. 1169/2011, čímž dochází k porušení čl. 9 odst. 1 písm. f) tohoto nařízení. V případě absence výše uvedeného povinného se jedná taktéž o porušení čl. 9 odst. 1 písm. f) uvedeného nařízení. [1]

Druhé nejčastější pochybení hned za datem minimální trvanlivosti bylo v povinném údaji uvedeném v čl. 9 odst. 1 písm. l) nařízení EU č. 1169/2011, tj. výživové údaje. Tento

povinný údaj je v jistém ohledu specifický, jelikož jeho absence je akceptována v několika situacích. Jedná se o potraviny, jejichž největší plocha je menší než 25 cm², nápoje s obsahem alkoholu nad 1,2 % objemu, vybrané skupiny potravin uvedené na seznamu výjimek v příloze V nařízení EU č. 1169/2011 (P II viz. seznam příloh této diplomové práce) a v poslední řadě o potraviny, které jsou dodávány výrobcem ve velmi malém množství konečnému spotřebiteli nebo do maloobchodu [1,7] (podrobnější informace k výše uvedeným výjimkám jsou blíže popsány v podkapitole 2.1 této diplomové práce). Konkrétní podmínky, na základě kterých lze vyhodnotit, zda provozovatel potravinářského podniku dodává potraviny ve velmi malém množství, jsou ošetřeny v § 6 odst. 4 písm. a) až b) zákona č. 110/1997 Sb. Pro zjištění, zda je možné uplatnit tuto výjimku je třeba ze strany provozovatele potravinářského podniku, který dodává potraviny do maloobchodu doložit interní dokumentace týkající se například počtu zaměstnanců podílejících se přímo na výrobě potravin nebo týkající se maximálního ročního obrátu či předložení faktur dokládající dodání potravin. [7] Na základě výše popsaného je evidentní, že není v silách běžného spotřebitele správně vyhodnotit, zda výrobce potravin při neuvedení informace o výživových údajích porušil legislativní povinnost nebo zda pouze využil svých práv k uplatnění výjimky. Z tohoto důvodu nebylo při vyhodnocování etiket kvalifikováno porušení týkající se absence výživových údajů. Avšak rozhodne-li se provozovatel potravinářského podniku uvést výživové údaje i vzhledem k možnosti osvobodit se od této povinnosti na základě uplatnění předmětných výjimek, musí deklarovaný povinný údaj splňovat veškeré legislativní požadavky. Jsou-li ve zmiňovaném údaji nalezeny nedostatky, dochází k porušení stanovených legislativních požadavků, a to bez ohledu na skutečnost, že výrobce tento údaj uvedl dobrovolně. Při posuzování správnosti předmětného údaje byla zaměřena pozornost na předepsaný formát, posloupnost jednotlivých hodnot a na další pravidla požadovaná při uvedení výživových údajů, jejichž podmínky jsou ukotveny v čl. 30 odst. 1 až 5 nařízení EU č. 1169/2011, dále pak v čl. 34 v odst. 1 až 5 téže nařízení. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 52 etiketách potravin v procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 43,33 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 7). Při celkovém počtu 239ti zjištěných nedostatků v kategorii balených potravin činilo předmětné pochybení celkem 21,76 % ze všech nedostatků (Obr. 8). V souvislosti s těmito výsledky lze konstatovat, že výrobci potravin mají ve správnosti uvedení výživových hodnot velké nedostatky. Navíc chybovost by byla pravděpodobně vyšší, kdyby byla hodnocena i správnost výpočtů

jednotlivých hodnot ve výživových údajích. Pravděpodobně další navýšení by nastalo při posuzování oprávněného či neoprávněného uplatnění výjimky v jednotlivých případech. Není tedy vyloučeno, že výsledný počet pochybení v tomto údaji by mohl být roven či dokonce by převýšil chybovost v datu minimální trvanlivosti.

Další nedostatky byly zjištěny v povinném údaji uvedeném v čl. 9 odst. 1 písm. c) nařízení EU č. 1169/2011, tj. alergenní látky. Při vyhodnocování etiket bylo zjištěno nedodržení povinnosti ukotvené v čl. 21 odst. 1 písm. b) nařízení EU č. 1169/2011, který stanovuje povinnost odlišit látky způsobující alergie nebo intolerance uvedené v příloze II nařízení EU č. 1169/2011 od ostatních složek potravin například typem či stylem písma nebo barvou pozadí. [1] V tomto údaji nebylo kvalifikováno porušení vztahující se k absenci údaje o alergenních látkách, a to vzhledem ke skutečnosti, že jsou-li ve složení uvedeny všechny složky dané potraviny budou rovněž uvedeny i alergenní látky. Při vyhodnocování etiket potravin byla věnována pozornost výhradně odlišení těchto složek. Z celkově hodnocených 120ti etiket nebyly alergenní látky odlišeny na 36 etiketách potravin. Tato hodnota představuje v procentuálním vyjádření 30 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 7). Při celkovém počtu 239ti všech zjištěných nedostatků v kategorii balených potravin činilo uvedené pochybení celkem 15,06 % ze všech nedostatků (Obr. 8). Na základě zjištěných dat obsadil tento povinný údaj, co se týče počtu chyb třetí místo, nicméně jeho závažnost při neuvedení je daleko alarmující, než je tomu v případě pochybení týkající se data minimální trvanlivosti nebo výživových hodnot, a to z důvodu možných až tragických zdravotních následků. Po požití alergenu může u alergika nastat alergická až anafylaktická reakce, jejíž nejtěžší formou je anafylaktický šok, při kterém dochází k prudké systémové reakci imunitního systému na alergen, která je doprovázena dalšími klinickými příznaky v podobě otoků, zúžení dýchacích cest a výrazného poklesu krevního tlaku a může končit i smrtí. Dále se mohou objevit méně závažné projevy ve formě pozdních příznaků, které jsou doprovázeny zdravotní indispozicí např. zažívacími potížemi, atopickou dermatitidou, kopřivkou apod. [37] Z hlediska bezpečnosti je velmi důležité si uvědomit, že již velmi malé množství alergenu je schopno vyvolat alergickou reakci. Tuto informaci potvrzuje také knižní publikace *Food Allergy and Intolerance*, která pojednává o případech, kdy byly zaznamenány alergické reakce po pouhém polibku. Konkrétně byl uveden příklad o alergikovi s alergickou reakcí na arašídy, u kterého byla vyvolána alergická reakce po polibku s osobu, která tuto potravinu požíla.

Dále byl uveden podobný případ týkající se matky a syna, u kterého pouhá pusa vyvolala otok rtů, výrazný erytém a svědění očí, tyto reakce byly vyvolány na základě kontaktu s alergenem, konkrétně s rybou, kterou matka zkonsumovala krátce před samotným kontaktem se synem. Tyto příklady potvrzují, že i při minimálním kontaktu alergika s alergenem prokazatelně dochází k alergickým reakcím. [42] Dále je tomuto povinnému údaji věnována pozornost v kap. 2.1 této diplomové práce.

Další problém při označování potravin spočíval v povinném údaji uvedeném v čl. 9 odst. 1 písm. h) nařízení EU č. 1169/2011 tj. jméno nebo obchodní název a adresa provozovatele potravinářského podniku. [1] Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 30 etiketách potravin, tento počet představuje v procentuálním zastoupení 25 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 7). Při celkovém počtu 239ti všech zjištěných nedostatků v kategorii balených potravin činilo uvedené pochybení celkem 12,55 % ze všech nedostatků (Obr. 8). Uvedené hodnoty se blíží počtu chyb v předchozím povinném údaji, tj. v neodlišení alergenních látek. Při podrobnějším rozboru tohoto údaje byly zjištěny dva opakující se nedostatky, jednak chybějící celý požadovaný údaj, tj. jméno/obchodní název i adresa provozovatele potravinářského podniku a chybějící část z tohoto povinného údaje, tj. adresa provozovatele potravinářského podniku. Tato anomálie je poněkud zvláštní, jelikož je všeobecně předpokládáno, že je-li provozovatel potravinářského podniku obeznámen s nutností uvedení tohoto povinného údaje, jehož obsah je přímo uveden v názvu, uvede kompletní požadované náležitosti, nikoliv jen vybranou část. Navíc případů pouze s chybějící adresou provozovatele potravinářského podniku bylo zjištěno více než případů s úplnou absencí předmětného údaje. Celkem na 17ti etiketách chyběla pouze adresa provozovatele potravinářského podniku a na 13ti etiketách chyběl celý povinný údaj.

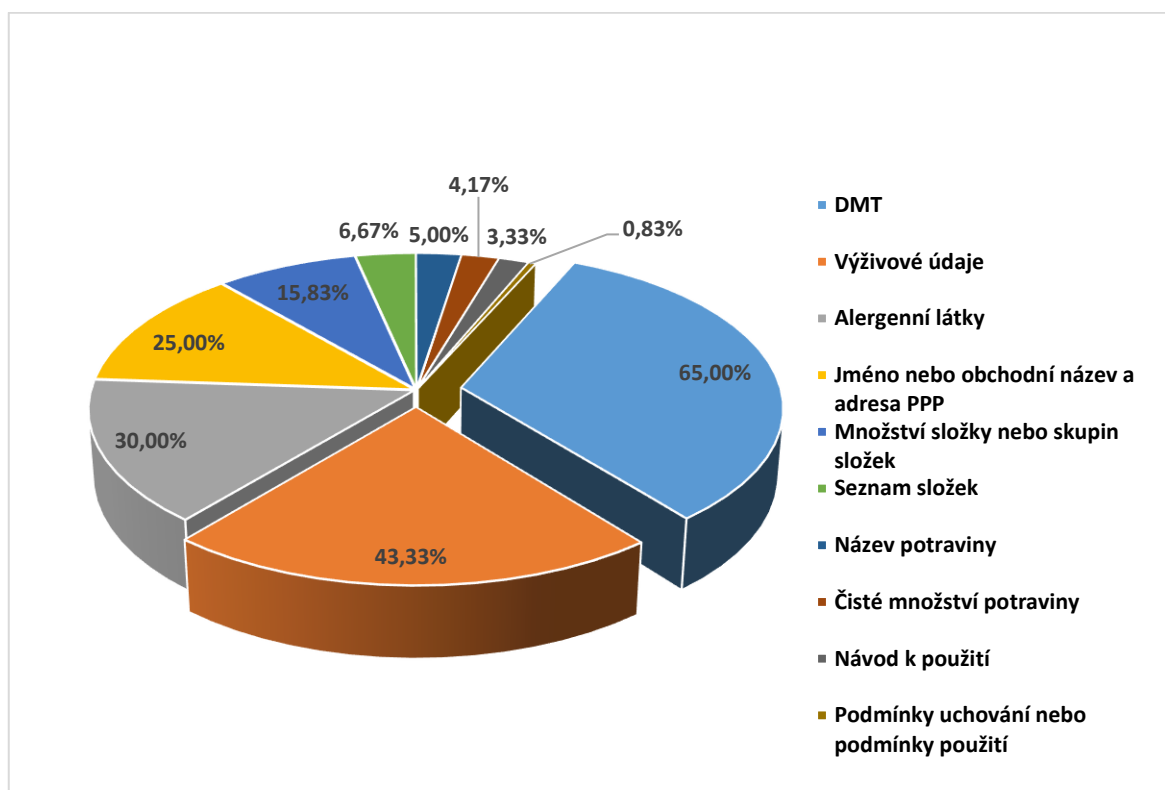
Další zjištěné nedostatky se týkaly údaje, jehož povinné uvedení je ukotveno v čl. 9 odst. 1 písm. d) nařízení EU č. 1169/2011 tj. množství složek nebo skupin složek. Konkrétní podmínky, za jakých musí být údaj o množství složky/složek uveden ve složení potraviny jsou usazeny v čl. 22 odst. 1 písm. a) až c) téhož nařízení. Naproti tomu výčet situací, za kterých nemusí být tyto údaje uvedeny, je v příloze VIII odst. 1 až 4 nařízení EU č. 1169/2011 a současně v podkapitole 2.1 této diplomové práce. [1] Například nemusí být uvedeno množství složky u jednosložkových potravin, ale také u potravin, do kterých jsou složky přidány ve velmi malém množství za účelem aromatizace. Při vyhodnocování

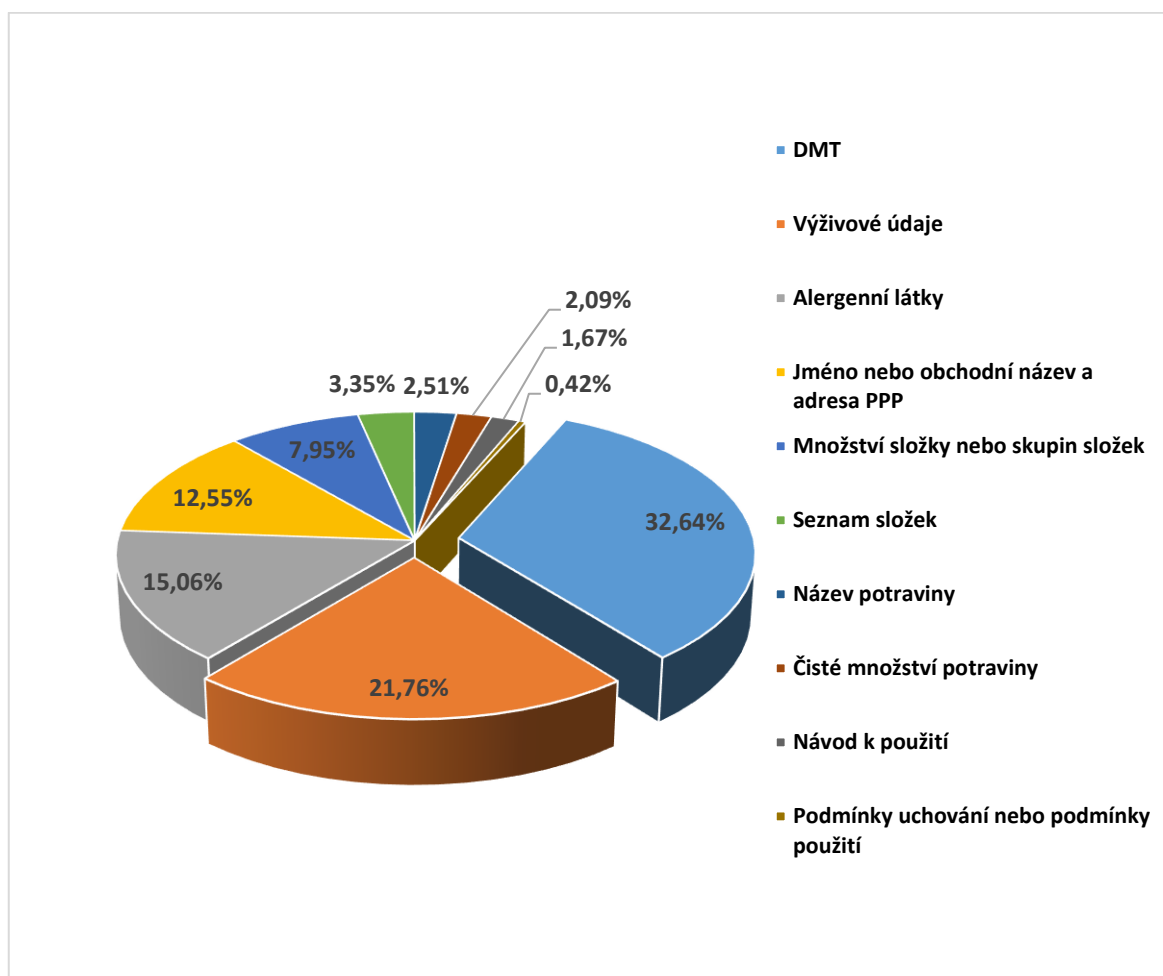
nevyhovujících etiket bylo pochybení v této kategorii potravin zjištěno celkem na 19 etiketách potravin. V procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 15,83 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkových 120ti hodnocených etiket (Obr. 7). Při celkovém počtu 239ti všech zjištěných nedostatků v kategorii balených potravin činilo uvedené pochybení celkem 7,95 % ze všech nedostatků (Obr. 8). Avšak v tomto údaji bylo zjištěno pochybení dvojího typu. Informace o procentuálním vyjádření chybělo u složek, jež byly součástí názvu např. „*Ořechový koláč*“ nebo „*Jahodový jogurt*“. Tento nedostatek byl zjištěn na 11 etiketách potravin v procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 9,17 % chyb z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 10). Druhé pochybení spočívalo v grafickém vyjádření dané složky na obalu výrobku, avšak ve složení bylo opět postrádáno procentuální vyjádření dané složky. Například byl uveden dominantní obrázek kokosu nebo maliny, ale může se týkat jakékoliv jiné složky potraviny, která je ve většina případů vyobrazena na přední straně výrobku v blízkosti jeho názvu. Ovšem je-li v potravině použito pouze syntetické barvivo dané složky, je takové vyobrazení zakázáno. V opačném případě by docházelo k uvádění spotřebitele v omyl, jelikož takové provedení by mohlo vyvolávat mylný dojem přítomnosti dané složky v potravině, přičemž se jedná pouze o její příchuť. Takové výrobky by měly být doplněny o informaci „*s příchutí ...*“ nebo obdobnou formulací. [47] Chybějící procentuální vyjádření graficky zdůrazněné složky bylo postrádáno celkem na 8 etiketách, což v procentuálním vyjádření prezentuje 6,67 % chyb z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 10).

Při posuzování a následném vyhodnocování etiket bylo pouze na pár etiketách zjištěno pochybení v údaji v čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení EU č. 1169/2011 tj. seznam složek. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 8 etiketách potravin v procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 6,67 % chyb ve zmíněném povinném z celkového počtu posuzovaných etiket (Obr. 7). Při celkovém počtu 239ti všech zjištěných nedostatků v kategorii balených potravin činilo uvedené pochybení celkem 3,35 % chyb ze všech nedostatků (Obr. 8). Při posuzování etiket bylo zjištěno pochybení dvojího typu. Ve větší míře spočívala chyba v nedodržení povinnosti řadit složky ve složení potraviny sestupně dle jejich hmotnosti v momentě jejich použití při výrobě potravin. Tato povinnost nebyla dodržena na 6 etiketách, což představuje 5 % pochybení ze 120ti hodnocených etiket (Obr. 10). Zbývající pochybení se týkalo úplné absence deklarace seznamu složení, což bylo nalezeno na 2 etiketách, vztáhneme-li tento počet k celkovému počtu hodnocených etiket,

dostaneme se na hodnotu 1,67 % (Obr. 10). Stejných hodnot bylo dosaženo také v údajích v čl. 9 odst. 1 písm. a) nařízení EU č. 1169/2011 tj. název potraviny, absence tohoto údaje byla zjištěna pouze na 6 etiketách, což opět vykazuje 5 % pochybení z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 7). Téměř srovnatelných hodnot bylo nalezeno v údajích čl. 9 odst. 1 písm. e) téhož nařízení u čistého množství potraviny, absence tohoto údaje byla zjištěna na 5ti etiketách tj. 4,17 % z celkově hodnocených etiket (Obr. 7). V kategorii balených potravin stojí za pozornost i nejméně zastoupené nedostatky v označování, které spočívají například v absenci povinného údaje uvedeného v čl. 9 odst. 1 písm. g) uvedeného nařízení, který se týká zvláštních podmínek uchování nebo podmínek použití, jejichž deklarace a následné dodržování je nezbytné nutné pro zachování nejen bezpečnosti, ale také kvality výrobků. Ze 120ti posuzovaných etiket byla zjištěna absence podmínek uchování pouze v jednom jediném případě, což při celkovém počtu hodnocených etiket představuje zcela zanedbatelnou hodnotu 0,83 % (Obr. 7). Tento nedostatek byl zjištěn u komodity medu s deklarovaným datem spotřeby. V tomto případě byla postrádána například informace „*Skladujte při teplotě do 25 °C a relativní vlhkosti do 70 %*“. Ve zmiňované kategorii balených potravin nebyly až na uvedenou výjimku hodnoceny výrobky podléhající rychlé zkáze, tj. ve většina případů s deklarací data použitelnosti, což vysvětluje nulové zastoupení v prezentovaných výsledcích. Tím je současně vysvětlen i minimální počet pochybení v povinném údajích týkající se podmínek úchovy, který je vyžadován u potravin s deklarací data použitelnosti. Dále v rámci sběru dat nebyly hodnoceny etikety týkající se komodity potravin pro alkoholické nápoje. Z tohoto důvodu není povinný údaj uvedený v čl. 9 odst. 1 písm. k) téhož nařízení, tj. obsah alkoholu u nápojů nad 1,2 % alkoholu, zastoupen ve výsledcích v žádné ze tří hodnocených kategorií potravin. Další údaj, který není v této kategorii uveden je informace o zemi původu nebo místa provenience, který je ukotven v čl. 9 odst. 1 písm. i) výše uvedeného nařízení. Deklarace tohoto povinného údaje je pro zmiňovanou kategorii potravin vyžadována pouze v situacích, které jsou uvedeny v čl. 26 odst. téhož nařízení.

Obr. 7 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (B)

Obr. 8 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (B)

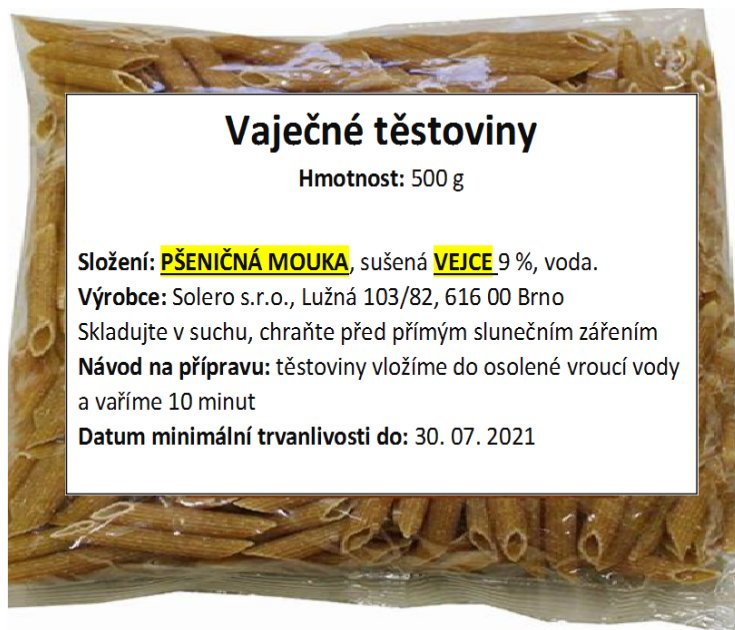
Vzhledem k rozsáhlé dozorové činnosti kontrolních orgánů nejsou publikována detailní porušení týkající se konkrétních povinných údajů. Z tohoto důvodu nelze zjištěné výsledky pro tuto kategorii potravin rovnocenně porovnat s jinými relevantními zdroji. Pro širokou veřejnost publikuje SZPI každým rokem tzv. Výroční zprávy, v nichž jsou shrnuty řešené problematiky mimo jiné i zjištění týkající se označování potravin. Nicméně v rámci zachování rozsahu a čitelnosti dané publikace pro laickou veřejnost jsou výsledná data prezentována v hrubých číslech, tudíž nerelevantní pro tuto práci, která se zabývá detailním zjištěním z hlediska označování v konkrétních povinných údajích. V roce 2015 byla dozorovým orgánem SZPI provedena rozsáhlá kontrolní akce zaměřená na označování balených potravin. V průběhu této kontrolní akce bylo provedeno 131 kontrol zaměřených na označování balených potravin a bylo zkontrolováno celkem 261 vzorků potravin.

Z celkového množství kontrolovaných vzorků nevyhovělo 30 vzorků (11,49 %). [16] Z celkového počtu nevyhovujících vzorků bylo zjištěno nedodržení povinné velikosti písma u 14 vzorků potravin tj. 46,67 % a ve 4 případech tj. 13,33 % bylo zjištěno pochybení týkající se chybějící deklarace povinných údajů v jazyce srozumitelném pro českého spotřebitele tj. v češtině. Dále v 6 případech tj. 20 % z celkového počtu nevyhovujících vzorků nebyla ve složení potraviny zvýrazněna nebo jinak odlišena od ostatních složek látka nebo produkty vyvolávající alergie nebo nesnášenlivost. Taktéž v 6 případech tj. 20 % z celkového počtu nevyhovujících vzorků potravin nebylo uvedeno množství složky, která byla na obale výrobku zdůrazněna slovní nebo grafickou formou. [49] Na obr. 9 je uvedena vzorová etiketa baleného výrobku, která mimo jiné prezentuje vhodný způsob odlišení alergenních látek, ale také správné uvedení složky zdůrazněné v názvu potraviny.

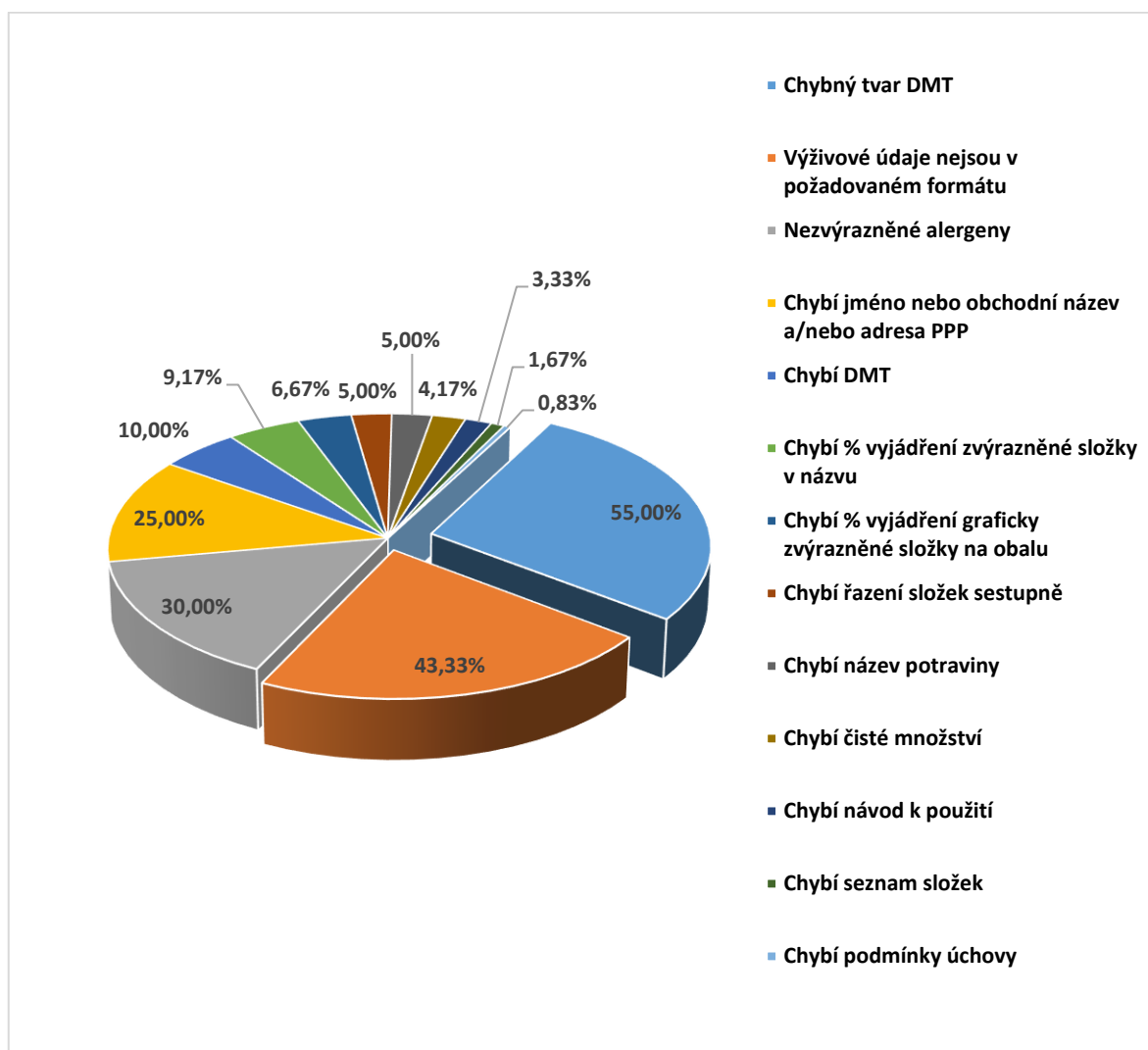
Na základě výše popsaných výsledků SZPI je pro tuto práci důležité pochybení ve dvou povinných údajích. Tedy ve zbylých 6ti případech tj. 20 % z celkového počtu 30ti nevyhovujících vzorků zjištěno pochybení týkající se neodlišení alergenů nebo látek způsobujících intoleranci od ostatních složek ve složení potraviny (Tab. 1). [49] Tyto výsledky poukazují na fakt, že tento povinný údaj byl značně problematický již v roce 2015. V rámci vyhodnocování výsledků v této diplomové práci byl v prověřovaném roce 2019 shledán taktéž tento typ nedostatku, a to v 36 případech (etiketách), což činilo 30 % z celkového počtu 120ti etiket (Tab. 1). V neposlední řadě bylo v 6 případech tedy 20 % z celkového počtu 30ti nevyhovujících vzorků shledáno pochybení v absenci povinného údaje v množství složky, která byla na obale výrobku zdůrazněna slovní nebo grafickou formou (Tab. 2). [49] Naproti tomu výsledky z roku 2019 odhalily též pochybení v 19 případech (etiketách), tj. 15,83 % z celkového počtu 120ti etiket (Tab. 2).

Na základě porovnání chybovosti v roce 2015 a 2019 je možné konstatovat, že navzdory časovému odstupu se jeví výše uvedené nedostatky stále problematickými. Navíc vzhledem k závažnosti v případě neoznačení alergenů nebo látek způsobujících intoleranci z hlediska vážného ohrožení zdraví spotřebitelů jsou uvedená data značně znepokojující. Základním právem spotřebitelů je dozvědět se veškeré legislativou stanovené povinné údaje o potravinách. Jejich zájem o deklarované informace o potravinách je evidentní a se zvyšující se tendencí. Jak ostatně potvrzuje průzkum veřejného mínění, který byl uskutečněn v roce 2020 na území České republiky, jehož cílem bylo zjistit, zda spotřebitelé čtou informace na obalu potravin a následně porovnat aktuální výsledky s těmi archivními.

Dotazováním bylo zjištěno, že 11 % populace čte vždy informace na obalu potravin a 37 % čte informace na potravinách, které neznají, což je pouze o 1 % bod méně než tomu bylo v roce 2015. Ovšem v porovnání s rokem 2018 se v roce 2020 zvýšil zájem o čtení informací na obalu potravin celkem o 3 % body. [48]

Obr. 9 Vzorová etiketa baleného výrobku

Obr. 10 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (B)

Alergenní látky		
Zdroj dat	SZPI [49]	DP
Období sběru dat	31. 03. - 30. 05. 2015	01. 07. - 30. 12. 2019
Celkový počet pochybení v označování	30	120
Celkový počet konkrétního pochybení	6	36

Tabulka 1: Porovnání výsledků pochybení v alergenních látkách

Množství složky/skupin složek		
Zdroj dat	SZPI [49]	DP
Období sběru dat	31. 03. - 30. 05. 2015	01. 07. - 30. 12. 2019
Celkový počet pochybení v označování	30	120
Celkový počet konkrétního pochybení	6	19

Tabulka 2: Porovnání výsledků pochybení v množství složek/skupin složek

7.2 Nebalené potraviny

Pro sjednocení terminologie u hodnocených kategorií potravin bude i v této podkapitole používán výraz etiketa, kterou jsou míněny informace, které nebyly k dispozici dle legislativních požadavků v bezprostřední blízkosti nebo v blízkosti nabízení nebalených potravin nebo na vyžádání spotřebitele (dále jen „etiketa“).

Pro kategorii nebalených potravin, konkrétně pro komoditu pekařských výrobků bylo za stanovené období tj. šest měsíců shromážděno celkem 120 etiket potravin, u nichž bylo zjištěno celkem 309 nedostatků. Na základě těchto dat lze odhadnout, že na každé etiketě byly minimálně dva nedostatky. Mezi nejčastější pochybení patřilo nedodržení požadavků v § 8 odst. 1 zákona č. 110/1997 Sb., tj. v těsné blízkosti nabízení nebalené potraviny na trh nebyly uvedeny údaje o jménu nebo obchodním názvu a adrese sídla provozovatele potravinářského podniku, který potravinu vyrobil. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 110 etiketách potravin, což v procentuálním vyjádření představuje 91,67 % z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 11). Při celkovém počtu 309ti všech zjištěných nedostatků v kategorii nebalených potravin činilo uvedené pochybení 35,60 % ze všech nedostatků (Obr. 12). Při detailnějším rozboru absence jména nebo obchodního názvu a adresy sídla provozovatele potravinářského podniku v rámci jednotlivých kalendářních měsíců, bylo zjištěno nejvyšší zastoupení nedostatků v srpnu, září, říjnu a prosinci. V každém tomto měsíci bylo kvalifikováno dané pochybení na 20ti etiketách.

Výsledné hodnoty jsou přinejmenším alarmující, jelikož ze 120ti hodnocených etiket chyběl tento údaj na 100 etiketách, což znamená, že pouze 20 etiket vyhovělo požadavkům pro uvedení předmětného povinného údaje.

Nicméně v případě neposkytnutí údaje o jménu nebo obchodním názvu a adresy sídla provozovatele potravinářského podniku v těsné blízkosti nabízení nebaleného pekařského výrobku na trh, je kvalifikováno porušení ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 110/1997 Sb. [7]

Druhé nejčastější pochybení bylo zjištěno v povinném údaji uvedeném v § 8 odst. 2 písm. b) zákona č. 110/1997 Sb. Tedy v blízkosti místa nabízení potraviny k prodeji nebyly spotřebiteli zpřístupněny informace o alergenech nebo látkách způsobujících intoleranci, které jsou uvedeny v příloze P I (viz. seznam příloh této diplomové práce). Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 94 etiketách potravin. V procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 78,33 % z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 11). Při celkovém počtu 309ti všech zjištěných nedostatků v kategorii nebalených potravin činilo předmětné pochybení celkem 30,42 % ze všech nedostatků (Obr. 12). Současně nebyla uvedena, ani informace odkazující spotřebitele dotázat se na doplnění údaje o alergenních složkách u obsluhy například „poskytnutí informací o alergenech na vyžádání u personálu“. Současně nebylo uvedeno ani číselné pořadí konkrétního alergenu s odkazem na podrobný výčet. Při detailnějším rozboru předmětného nedostatku v konkrétních kalendářních měsících, bylo zjištěno nejvyšší zastoupení současně ve třech měsících tj. v srpnu, říjnu a listopadu. V těchto měsících byla zjištěna absence údaje o látkách nebo produktech vyvolávajících alergie nebo nesnášenlivost celkem na 20ti etiketách. Zjištěná data pro danou kategorii potravin poukazují na fakt, že deklarace údaje o alergenech nebo látkách způsobující intoleranci je ze strany provozovatele potravinářského podniku značně neakceptována.

V případě neposkytnutí údaje o látkách nebo produktech vyvolávajících alergie nebo nesnášenlivost k nebaleným potravinám je kvalifikováno porušení ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) zákona č. 110/1997 Sb. [7]

Další nedostatky byly zjištěny v povinném údaji uvedený v § 8 odst. 4 zákona č. 110/1997 Sb. tj. seznam složek, který musí být k dispozici na vyžádání spotřebitele a jenž budou poskytnuty slovně nebo písemně, a to viditelnou a snadno čitelnou formou. Při sběru vzorků týkající se tohoto povinného údaje byly před samotným kvalifikováním pochybení prověřovány všechny stanovené možnosti, jak uplatnit právo spotřebitele získat informaci o složení nebalené potraviny. Běžnou praxí, jak v maloobchodu, tak v obchodních řetězcích je umístění katalogu se složením jednotlivých výrobků v blízkosti místa jejich nabízení. A v samotném výčtu složení jsou alergeny nebo látky způsobující intoleranci odlišeny od

ostatních složek dané potraviny. V některých provozovnách je v místě nabízení uvedena informace odkazující spotřebitele požádat obsluhu o poskytnutí těchto informací. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 81 etiketách potravin v procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 67,50 % z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 11). Při celkovém počtu 309ti všech zjištěných nedostatků v kategorii nebalených potravin činilo předmětné pochybení celkem 26,21 % ze všech nedostatků (Obr. 12). Při podrobném rozboru předmětného nedostatku v konkrétních kalendářních měsících bylo dosaženo nejvyššího pochybení v měsíci říjnu, ve kterém byla zjištěna absence předmětného údaje celkem na 20ti etiketách. Finální hodnoty jsou v porovnání s předchozími pochybeními příznivější. Ze 120ti hodnocených etiket chyběl tento údaj na 81 etiketách, což znamená, že 39 etiket bylo vyhovujících, avšak čísla jsou stále velmi vysoká.

V případě neposkytnutí údaje o seznamu složek, ať už slovní nebo písemnou formou při nabízení nebaleného pekařského výrobku dochází k porušení ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 110/1997 Sb. [7]

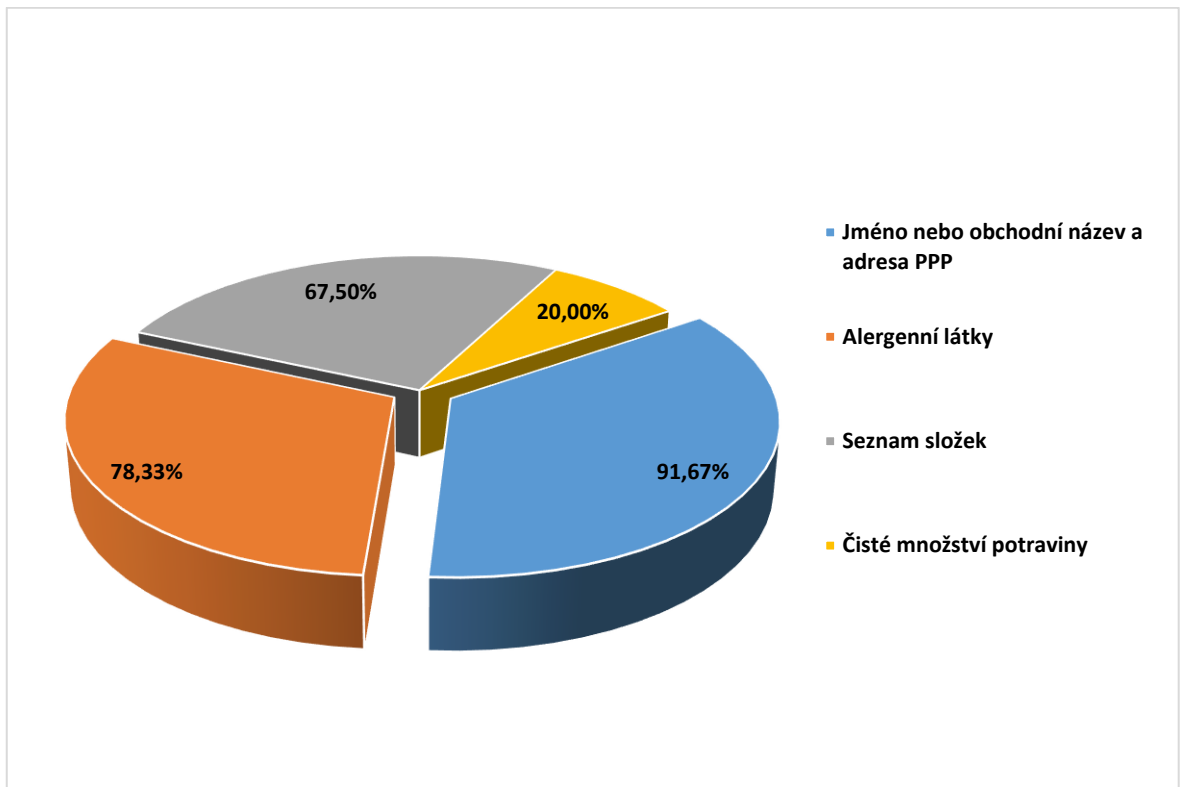
Poslední nedostatek se týkal povinného údaje uvedeného v § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 110/1997 Sb., tj. čistého množství potraviny, které musí být poskytnuto v těsné blízkosti nabízení nebaleného pekařského výrobku na trh. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 24 etiketách potravin, v procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 20,00 % z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 11). Při celkovém počtu 309ti všech zjištěných nedostatků v kategorii nebalených potravin činilo uvedené pochybení celkem 7,77 % ze všech nedostatků (Obr. 12). Při detailnějším rozboru absence čisté množství potraviny v jednotlivých kalendářních měsících, bylo zjištěno nejvyšší zastoupení v říjnu, kdy bylo zjištěno pochybení na 8 etiketách. Zjištěná data pro danou kategorii potravin poukazují na pozitivní trend, jenž potvrzuje, že deklarace údaje o množství potraviny nečiní markantní problém. Z celkového počtu hodnocených etiket pouze 24 etiket nevyhovělo ve značení předmětného povinného údaje a naproti tomu 96 etiket bylo vyhovujících.

V případě neposkytnutí údaje o množství potraviny v těsné blízkosti jejího nabízení je porušeno ustanovení § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 110/1997 Sb. [7]

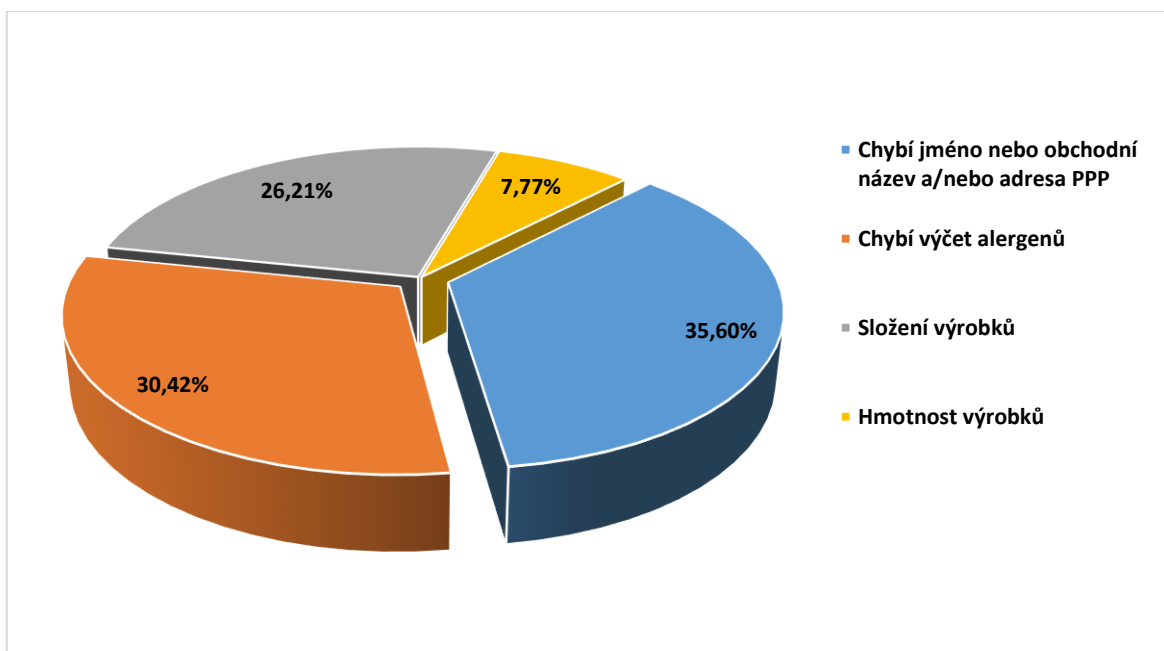
Z totožných důvodů, jenž byly popsány v předchozí kapitole, bylo pro diskuzní část taktéž využito dat z kontrolní akce dozorového orgánu SZPI z roku 2015. V průběhu této kontrolní

akce bylo provedeno celkem 231 kontrol v 156ti provozovnách. V 65 provozovnách (41,7 %) byly zjištěny nedostatky v označování nebalených potravin. [16] Nejčastější pochybení v celkovém počtu 56 nevyhovujících zjištění spočívalo v chybějícím umístění snadno čitelných údajů obsahujících jméno nebo obchodní název a adresu sídla provozovatele potravinářského podniku, který potravinu vyrobil (Tab. 3). [50] Naproti tomu výsledky z roku 2019 odhalily téže pochybení ve 110 případech (etiketách) tj. 91,67 % z celkového počtu 120ti etiket (Tab. 3). Další pochybení z roku 2015 bylo zjištěno ve 45 případech, kdy byly postrádány v blízkosti místa nabízení potraviny informace o látkách nebo produktech vyvolávajících alergie nebo nesnášenlivost (Tab. 4). [50] Po vyhodnocení dat získaných při psaní této diplomové práce, bylo dané pochybení zjištěno na 94 etiketách tj. 78,33 % z celkového počtu 120ti nevyhovujících etiket (Tab. 4). Tento povinný údaj byl, co se chybovosti týče vyhodnocen jako druhý nejpočetnější v roce 2015 a současně i v roce 2019. [50] Na obr. 13 je prezentováno správné uvedení povinných údajů prostřednictvím vzorové etikety pro nebalený pekařský výrobek.

Další zjištěné nevyhovující skutečnosti, které byly vyhodnoceny v roce 2015 orgánem dozoru SZPI jsou odlišné od zjištění v této diplomové práci a tudíž nerelevantní a neporovnatelná. Tedy v 19 případech nebyl uveden zákonný název nebalené potraviny a ve 3 případech nebyla uvedena jakost a původ nebalené potraviny. Ve 23 případech nebyly v blízkosti místa, kde je nebalená potravina nabízena k prodeji, viditelně zpřístupněny informace o datu použitelnosti nebo datu minimální trvanlivosti. Ve 27 případech nebyl provozovatel potravinářského podniku schopen spotřebiteli na jeho vyžádání sdělit nebo jinou formou viditelně a snadno čitelně zpřístupnit údaje o složení potraviny a o množství zdůrazněné složky. [50]

Obr. 11 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (N)

Obr. 12 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (N)

* Pekařské výrobky jsou určeny ke spotřebě do 24 hodin

Obr. 13 Vzorová etiketa nebaleného pekařského výrobku [vlastní foto]

Jméno nebo obchodní název a adresa PPP		
Zdroj dat	SZPI [50]	DP
Období sběru dat	01. 02. - 31. 07. 2015	01. 07. - 31. 12. 2019
Celkový počet pochybení v označování	146	120
Celkový počet konkrétního pochybení	56	110

Tabulka 3: Porovnání výsledků pochybení ve jménu nebo obchodním názvu a adrese PPP

Alergenní látky		
Zdroj dat	SZPI [50]	DP
Období sběru dat	01. 02. - 31. 07. 2015	01. 07. - 31. 12. 2019
Celkový počet pochybení v označování	146	120
Celkový počet konkrétního pochybení	45	94

Tabulka 4: Porovnání výsledků pochybení v alergenních látkách

7.3 Internetový prodej potravin

V současné kategorii potravin stejně jako v předchozí kategorii nebalených potravin bude ze stejného důvodu aplikován termín etiketa, kterou jsou zamýšleny informace, které nebyly při uvádění balených potravin na trh prostřednictvím komunikačních prostředků na dálku, konkrétně formou e-shopu (dále jen „e-shop“) k dispozici před dokončením objednávky nebo byly deklarovány v rozporu s legislativními požadavky (dále jen „etiketa“).

Na internetu přibývají stále nové e-shopy se zaměřením na prodej potravinářského sortimentu, avšak ve velké většině případů jsou postrádány povinné informace o nabízených výrobcích. A to navzdory tomu, že provozovatelé e-shopů mají označování potravin a jejich případnou úpravu výrazně časově i finančně snazší a to jak z časového, tak z finančního hlediska. U balených potravin prodávaných v kamenných prodejnách musí být jakékoliv úpravy informací vyřešeny tiskem nových a následnou likvidací již vyhotovených etiket. Takový zásah do rozpočtu obchodní společnosti může být pro výrobce potravin s nízkým obratem mnohdy likvidační. Navíc provozovatelé e-shopů mohou vycházet z informací, které by měly být uvedeny na etiketě fyzických výrobků. Jejich úkolem je tedy porovnat již uvedené informace s legislativními požadavky. Případně odfiltrovat chyby, především se vyvarovat deklarácím obsahující nepovolená tvrzení a uvedení data minimální trvanlivosti/data spotřeby.

Při vyhodnocování nevyhovujících etiket v současné kategorii potravin byl nejhojněji zastoupen nedostatek uvedený v čl. 9 odst. 1 písm. h) nařízení EU č. 1169/2011, tj. informace o jménu nebo obchodním názvu a adrese sídla provozovatele potravinářského podniku. Pochybení spočívalo v absenci tohoto údaje. Z celkového počtu 120ti hodnocených etiket bylo zjištěno pochybení na 78 etiketách, což v procentuálním vyjádření představuje 90,83 % chyb v tomto povinném údaji z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 14). Při celkovém počtu 316ti veškerých zjištěných nedostatků činilo uvedené pochybení 34,49 % z veškerých nedostatků (Obr. 15). Při analýze tohoto typu pochybení v kalendářních měsících, byla vyhodnocena absence této povinné informace v nejvyšším počtu současně v měsíci srpnu, září, říjnu a listopadu, a to v množství 20ti nevyhovujících etiket.

Při celkovém počtu 120ti hodnocených etiket nebyla deklarována tato povinná informace na 76 etiketách, tudíž zbývajících 42 etiket splnilo stanovené požadavky pro předmětný povinný údaj. Vzhledem ke konečným výsledkům je evidentní, že provozovatelům e-shopů

není známa povinnost související s deklarácí údaje o jménu nebo obchodním názvu a adrese sídla provozovatele potravinářského podniku při uvádění potravin na trh uvedenou formou prodeje. Chybějící povinný údaj o jménu nebo obchodním názvu a adrese sídla provozovatele potravinářského podniku je v rozporu s čl. 9 odst. 1 písm. h) nařízení EU č. 1169/2011, čímž je porušen čl. 14 odst. 1 písm. a) téhož nařízení. [1]

Druhý nejčteněji zastoupený nedostatek spočíval v absenci označení alergenů nebo látek způsobujících intoleranci. Z celkového počtu 120ti nevyhovujících etiket činilo dané pochybení na 87 etiketách, jenž představuje 72,50 % chyb (Obr. 14). Z celkového počtu 316 všech zjištěných nedostatků zaujímá předmětné pochybení 27,53 % (Obr. 15). Při detailnějším rozboru předmětného nedostatku v konkrétních kalendářní měsících, byl zjištěn nejvyšší počet v měsíci srpnu, jenž bylo nalezeno 20 nevyhovujících etiket.

V případě neposkytnutí údaje o látkách nebo produktech vyvolávajících alergie nebo nesnášenlivost při uvádění potravin prostřednictvím komunikačních prostředků na dálku dochází k rozporu s čl. 9 odst. 1 písm. c) nařízení EU č. 1169/2011 a je kvalifikováno porušení čl. 14 odst. 1 písm. a) téže nařízení. [1]

Dále byly shledány nedostatky v povinném údaji, jenž je ukotven v čl. 9 odst. 1 písm. d) nařízení EU č. 1169/2011 tj. množství složek nebo skupin složek. Detailní podmínky vztahující se k deklaraci ve složení potraviny jsou usazeny v čl. 22 odst. 1 písm. a) až c) téhož nařízení. Ovšem existují, jak již bylo zmíněno v podkapitole 8.1. této diplomové práce, existují výjimky pro určité skupiny potravin a situací, které jsou osvobozeny od uvedení předmětného údaje, jejich detailní výčet je uveden v příloze VIII odst. 1 až 4 nařízení EU č. 1169/2011. [1] Při posuzování nevyhovujících etiket bylo dané pochybení kvalifikováno celkem na 69 etiketách potravin, tato hodnota představuje v procentuálním vyjádření 57,50 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkových 120ti hodnocených etiket (Obr. 14). Při celkovém počtu 316ti všech zjištěných nedostatků v předmětné kategorii potravin činilo uvedené pochybení celkem 21,84 %. Nicméně v tomto údaji bylo stejně jako v kategorii balených potravin zjištěno pochybení dvojího typu. Informace o procentuálním vyjádření chyběla u složek, jež byly zakomponovány v názvu potraviny. Pochybení takového rázu bylo shledáno na 36ti etiketách potravin jenž představuje 30,00 % chyb z celkového počtu hodnocených etiket.

Druhé pochybení spočívalo v grafickém vyjádření dané složky na obrázku obalu výrobku, který byla uváděna na trh v e-shopu. U takto zdůrazněné složky chybělo její procentuální

vyjádření ve složení potraviny. Dané pochybení bylo nalezeno na 33 etiketách, jenž prezentuje 27,50 % chyb z celkového počtu hodnocených etiket.

Není-li poskytnut povinný údaj o množství složky nebo skupin složen je takové opomenutí v rozporu s čl. 9 odst. 1 písm. d) nařízení EU č. 1169/2011, čímž dochází k porušení čl. 14 odst. 1 písm. a) téže nařízení. [1]

Další úskalí se ukázalo v povinném údaji, který je uveden v čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení EU č. 1169/2011 v návaznosti na detailní náležitosti v čl. 22 odst. 1 písm. a) až c) téhož nařízení, tj. seznam složek. [1] Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 33 etiketách potravin. V procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 27,50 % chyb ve zmíněném povinném údaji z celkového počtu posuzovaných etiket (Obr. 14). Při celkovém počtu 316ti veškerých zjištěných nedostatků v popisované kategorii potravin činilo uvedené pochybení celkem 10,44 % chyb ze všech nedostatků (Obr. 15). Při posuzování etiket nebylo zjištěno pochybení dvojího typu, jak tomu bylo v kategorii balených potravin. Chybovost v této kategorii se vztahovala výhradně k absenci předmětného povinného údaje, která byla kvalifikována na 33 etiketách potravin tj. 27,50 % pochybení ze 120ti hodnocených etiket (Obr. 14). Při podrobné rozboru chybovosti v jednotlivých kalendářních měsících, bylo zjištěno nejvyšší množství chyb v měsíci listopadu, ve kterém bylo nalezeno 14 nevyhovujících etiket.

V případě neposkytnutí údaje o seznamu složek při uvádění potravin na trh komunikačními prostředky na dálku je takové opomenutí v rozporu s čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení EU č. 1169/2011 a je kvalifikováno porušení čl. 14 odst. 1 písm. a) téže nařízení. [1]

Posledním nedostatek v označování potravin v této kategorii byl v údaji, který je usazen v čl. 9 odst. 1 písm. l) nařízení EU č. 1169/2011, tj. výživové údaje. [1] Konkrétně nevyhověl formát, ve kterém byl tento údaj prezentován. Blíže je této problematice věnována pozornost v podkapitole 2.1 a 8.1 v této diplomové práci. Z celkově hodnocených 120ti etiket bylo zjištěno dané pochybení na 18ti etiketách potravin v procentuálním vyjádření představuje tato hodnota 15,00 % z celkového počtu hodnocených etiket (Obr. 14). Při celkovém počtu 316ti všech zjištěných nedostatků v popisované kategorii potravin činilo uvedené pochybení celkem 5,70 % ze všech nedostatků (Obr. 15).

V rámci porovnávání daného pochybení v jednotlivých kalendářních měsících, byl vyhodnocen nejvyšší počet v měsíci září, jenž bylo uvedené pochybení zjištěno na 12ti etiketách potravin.

Jsou-li výživové hodnoty uvedeny v jiném formátu než stanovují legislativní požadavky je deklarovaná informace v rozporu s čl. 34 odst. odst. 1,2 přílohy XV nařízení EU č. 1169/2011, čímž dochází k porušení čl. 14 odst. 1 písm. a) uvedeného nařízení. [1]

Pro porovnání výše uvedených výsledků byla poskytnuta data dozorového orgánu SZPI, jejichž sběr byl uskutečněn ve stejném časovém období jako data v rámci této diplomové práce tj. od 01. 07. 2019 do 31. 12. 2019. Při analýze těchto poskytnutých dat bylo za celé stanovené období dosaženo 85ti nevyhovujících etiket při celkové chybovosti v počtu 290ti. V následujícím textu budou porovnána všechna nevyhovující zjištění získaná při psaní této diplomové práce s nevyhovujícím zjištěním SZPI.

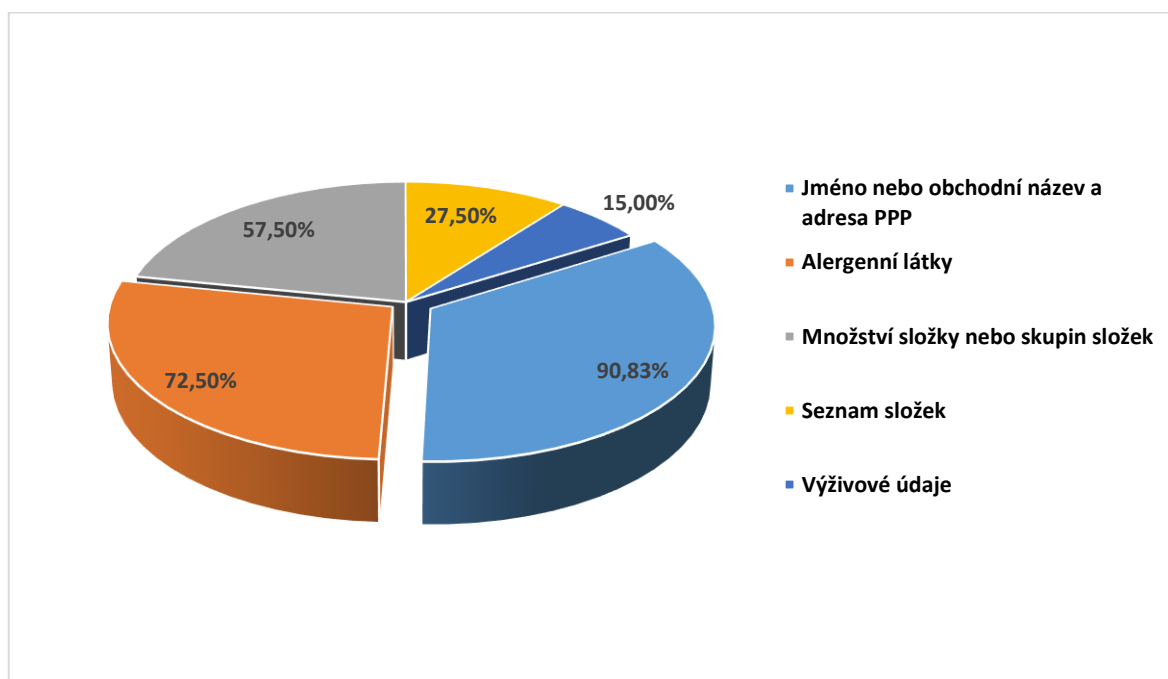
Nejvyšší chybovost v této diplomové práci a současně v poskytnutých datech SZPI byla jednoznačně v povinném údaji týkající se jména nebo obchodního názvu a adresy provozovatele potravinářského podniku. Z poskytnutých dat bylo zjištěno, že při celkovém počtu 85ti nevyhovujících etiket bylo uvedené pochybení zjištěno v 69ti případech (Tab. 5), což představuje 81,18 %. Naproti tomu v této diplomové práci bylo při celkovém počtu 120ti nevyhovujících etiket zjištěno dané pochybení na 109ti etiketách (Tab. 5) tj. 90, 83 %. Uvedená data poskytnutá SZPI potvrzují zjištění, kterého bylo docíleno v této diplomové práci. Tedy s jistou pravděpodobností je možné konstatovat, že provozovatelé potravinářských podniků, jenž uvádí potraviny na trh zmiňovanou formou prodeje se nejčastěji dopouštějí porušení týkající se jména nebo obchodního názvu a adresy provozovatele potravinářského podniku.

Druhý nejčastěji zastoupený nedostatek v rámci dat této diplomové práce byl v povinném údaji týkající se alergenů nebo látek způsobující intoleranci. Z celkového počtu 120ti nevyhovujících etiket bylo zjištěno pochybení na 87 etiketách (Tab. 5), jenž představuje 72,50 % chyb. Vyhodnocená data SZPI pro tentýž povinný údaj poukazují na podstatně nižší chybovost, která se vyskytla na 27 etiketách (Tab. 5), tedy 31,76 % chyb z celkového počtu 85ti nevyhovujících etiket.

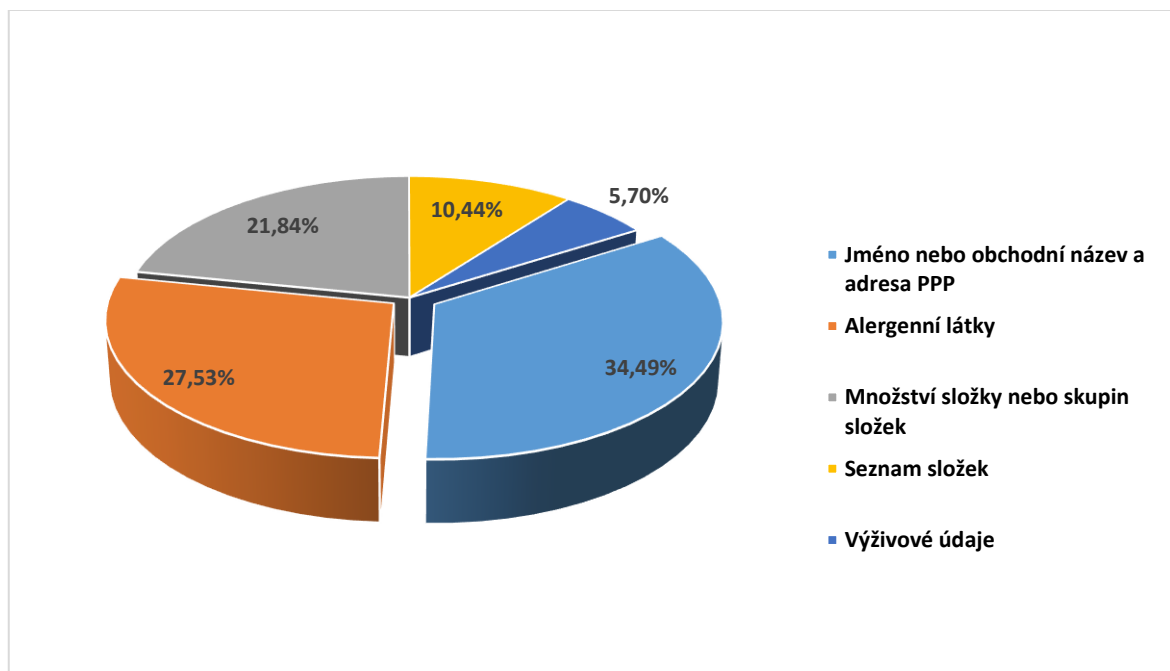
Třetí nejpočetnější pochybení bylo shodně zjištěno v obou typech dat. Konkrétně se jednalo o pochybení v povinném údaji o množství složek nebo skupin složek. V datech této DP bylo

zaznamenán pochybení na 69ti etikách (Tab. 6), což představuje 57,50 % z celkového počtu 120ti etiket. Kdežto data SZPI zaznamenala tento nedostatek na 36ti etiketách potravin (Tab. 6), tedy 42,35 % z celkového počtu 85ti nevyhovujících etiket. [51]

Další velmi překvapující výsledek byl vyhodnocen v povinném údaji o seznamu složek. Jak v datech této diplomové práce, tak v datech SZPI byl tento nedostatek, co se početnosti týče umístěn na čtvrtém místě. Konkrétně v datech této diplomové práce bylo zjištěno pochybení na 33 etiketách (Tab. 6), což představuje 27,50 % z celkového počtu 120ti nevyhovujících etiket. Také v datech SZPI byl tento nedostatek vyhodnocen na 33 etiketách (Tab. 6) tj, 38,82 % chyb z celkového počtu 85ti etiket. Což opět potvrzuje relevantnost dat zjištěných v rámci této diplomové práce. Poslední nevyhovující zjištění v této diplomové práci bylo nalezeno v deklaraci výživových údajích. Pochybení bylo vyhodnocena u 18ti etiket (Tab. 7), což je 15 % z celkového počtu 120ti etiket. V datech SZPI byl tento typ nedostatku zaznamenán na 24 etiketách potravin (Tab. 7), tedy v procentuálním vyjádření 28,24 % z celkového počtu 85ti nevyhovujících etiket. Mezi další zjištění SZPI patřilo pochybení týkající se názvu potraviny, podmínek úchovy nebo použití, v čistém množství a v neposlední řadě v návodu použití. [51] Na obr. 16 je uvedena vzorová etiketa s povinnými údaji o balené potravine, který je uváděna na trh formou e-shopu.

Obr. 14 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (I)

Obr. 15 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (I)

BIANTA TUŇÁK CELÝ VE VLASTNÍ ŠTÁVĚ

Hmotnost: 200 g / **Hmotnost pevného podílu:** 150 g
62, 90 Kč / ks

Do košíku

Složení: Tuňák žlutoploutvý (*Thunnus albacares*), pitná voda, jedlá sůl. Sterilováno. Rybí konzerva. Způsob produkce: odlov v moři. Skladujte v suchu a temnu. Po otevření ihned spotřebujte.

Výrobce: BIANTA s.r.o., Roxova 125/25, 602 00 Brno

Země původu: Ekvádor

Obr. 16 Vzorová etiketa balené potraviny uváděné na trh prostřednictvím e-shopu

	Jméno/obchodní název a adresa PPP		Alergenní látky	
	SZPI [51]	DP	SZPI [51]	DP
Zdroj dat				
Celkový počet pochybení v označování	85	120	85	120
Celkový počet konkrétního pochybení	69	110	27	87

Tabulka 5: Porovnání výsledků pochybení ve jménu/obchodním názvu a alergenních látkách

	Množství složek/ skupin složek		Seznam složek	
	SZPI [51]	DP	SZPI [51]	DP
Zdroj dat				
Celkový počet pochybení v označování	85	120	85	120
Celkový počet konkrétního pochybení	36	69	33	33

Tabulka 6: Porovnání výsledků pochybení v množství složek/skupin složek a seznamu složení

Výživové údaje		
Zdroj dat	SZPI [51]	DP
Celkový počet pochybení v označování	85	120
Celkový počet konkrétního pochybení	18	24

Tabulka 7: Porovnání výsledků pochybení ve výživových údajích

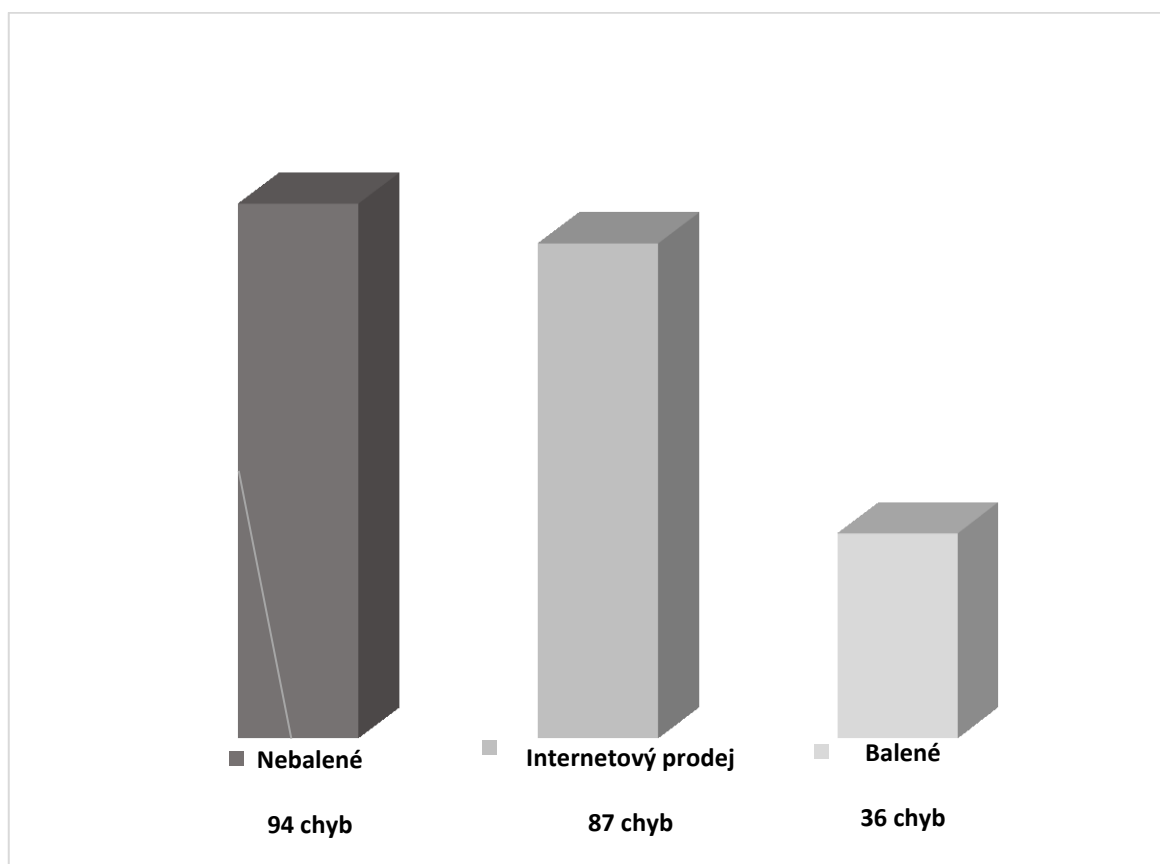
7.4 Porovnání společných znaků v hodnocených kategoriích potravin

Při porovnávání finálních výsledků z prověřovaných tří kategorií potravin, byly zjištěny nedostatky ve dvou povinných údajích, které se vyskytly v každé z kategorií. V prvním případě se jednalo o údaj, který je uveden v čl. 9 odst. 1 písm. c) nařízení EU č. 1169/2011, tj. o alergenní látky. Nejvyšší chybovost byla zaznamenána v kategorii nebalených potravin, zde nevyhovělo 94 etiket z celkového počtu 120ti nevyhovujících etiket (Obr. 17). Druhá nejčtenější chybovost byla vyhodnocena v kategorii internetového prodeje, ve kterém nevyhovělo předmětnému údaji celkem 87 etiket a to z celkového počtu 120ti (Obr. 17). Nejnižší počet chyb byl vyhodnocen v kategorii balených potravin. Z celkového počtu 120ti

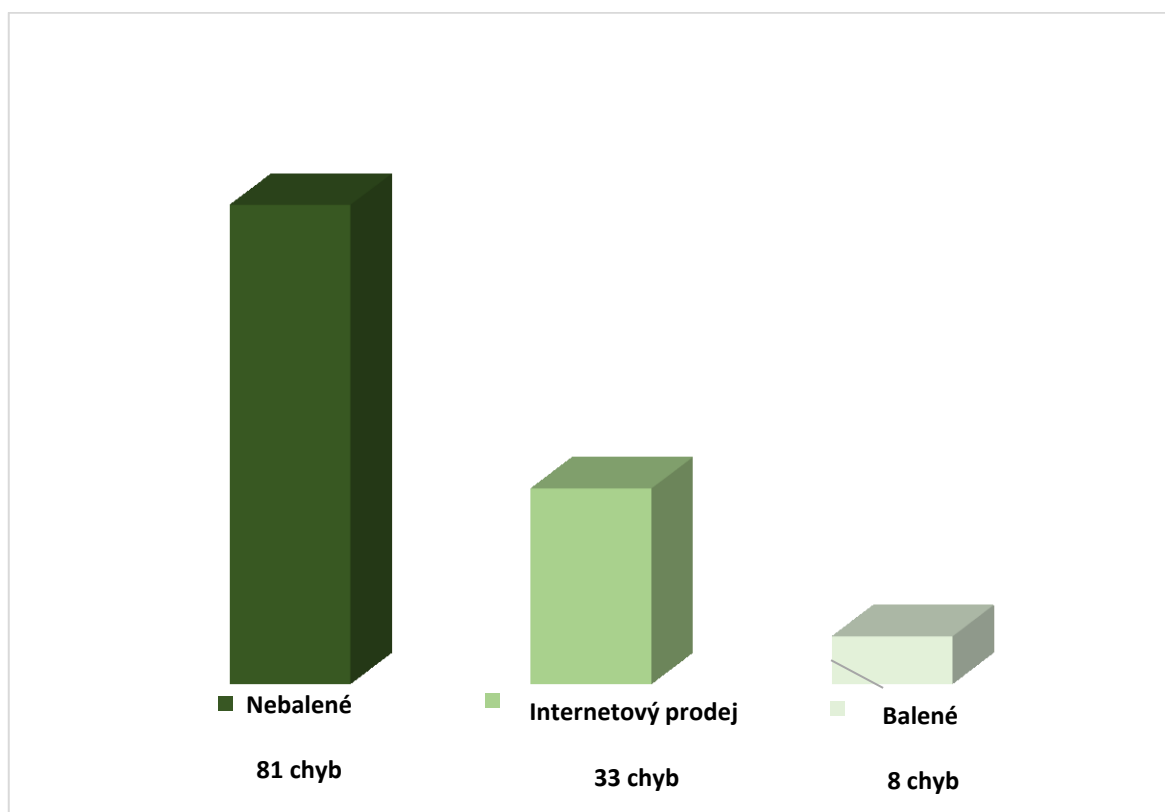
nevyhovujících etiket bylo zjištěno pochybení v téže údaji na 36 etiketách, což je výrazně nižší chybovost než v předchozích dvou kategoriích potravin (Obr. 17).

Druhý nedostatek, který se objevil ve všech hodnocených kategoriích potravin je ukotven v čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení EU č. 1169/2011 a v případě nebalených potravin v § 8 odst. 4 zákona č. 110/1997 Sb., jedná se o seznam složek. Opět i v tomto případě byly shledány nedostatky v nejvyšším počtu u kategorie nebalených potravin. Konkrétně 81 etiket nevyhovělo předmětnému povinnému údaji, a to z celkového počtu 120ti nevyhovujících etiket (Obr. 18). Výrazně nižší počet byl zaznamenán v internetovém obchodě, konkrétně ze 120ti nevyhovujících etiket byl zjištěn daný nedostatek na 33 etiketách (Obr. 18). Téměř zanedbatelný počet byl zjištěn v kategorii balených potravin, zde nevyhovělo opět z celkového počtu 120ti etiket pouze 8 z nich (Obr. 18).

Z výše uvedeného vyplývá, že nejpočetnější chybovost týkající se předmětných povinných údajů, byla zjištěna v kategorii nebalených potravin. Pro tuto kategorii platí jiné požadavky týkající se způsobu, jakým mají být poskytnuty spotřebiteli než je tomu v případě balených potravin uváděných na trh v tržní síti nebo v rámci komunikačních prostředků na dálku. V případě nebalené potraviny konkrétně u prověřované komodity pekařských výrobků je povoleno deklarovat údaj o alergenech a látkách způsobující intoleranci v blízkosti místa nabízení. Naproti tomu seznam složek je možné poskytnout případně až na žádost spotřebitele. Běžnou praxí v obchodních řetězcích i maloobchodních prodejnách je umístění složení výrobků v listinné podobě v blízkosti nabízení pekařských výrobků, ve kterém jsou alergenní složky patřičně odlišeny. Avšak dne 12. 05. 2021 vstoupí v účinnost novela zákona 110/1997 Sb., kterou se mimo jiného změní požadavek pro způsob poskytování informací o seznamu složek u nebalených potravin nabízených samoobslužným způsobem. Tedy stávající § 8 bude doplněn o písm. e), z čehož vyplývá, že od uvedeného data již nebude možné poskytovat spotřebitelům informaci o seznamu složek na vyžádání, jak tomu bylo doposud, ale tato informace bude muset být uvedena spolu s ostatními povinnými údaji v těsné blízkosti nabízení nebalených potravin. [46]

Obr. 17 Celkový počet pochybení v alergenních látkách za stanovené období půl roku pro nebalené potraviny, internetový prodej potravin a balené potraviny

Obr. 18 Celkový počet pochybení v seznamu složek za stanovené období půl roku pro nebalené potraviny, internetový prodej potravin a balené potraviny

ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo vyhodnotit nejčastější nedostatky v označování potravin povinnými údaji při jejich uvádění na český trh.

Na základě finálních výsledků a jejich porovnání ve stanovených kategoriích bez ohledu na konkrétní povinné údaje, byla zaznamenána nejvyšší chybovost u potravin, které jsou uváděny na trh prostřednictvím e-shopu. V této kategorii potravin bylo nalezeno celkem 316 nedostatků. Po detailnější analýze konkrétních povinných údajů, bylo zjištěno nejčastější pochybení v čl. 9 odst. 1 písm. h) nařízení EU č. 1169/2011 tj. informace o jménu nebo obchodním názvu a adrese sídla provozovatele potravinářského podniku.

Téměř srovnatelných hodnot bylo dosaženo v kategorii nebalených potravin, tedy v celkovém počtu 309ti nedostatků. Zde bylo zjištěno nejvyšší pochybení v nedodržení požadavku uvedeného v § 8 odst. 1 zákona č. 110/1997 Sb., tj. v těsné blízkosti nabízení nebalené potraviny na trh nebyly uvedeny údaje o jménu nebo obchodním názvu a adrese sídla provozovatele potravinářského podniku, který potravinu vyrobil.

Celkově nejnižší chybovost byla vyhodnocena v kategorii balených potravin, zde bylo nalezeno celkem 239 nedostatků. Při podrobném zhodnocení jednotlivých povinných údajů bylo zjištěno nejčastější pochybení v údajích, který je ukotven v čl. odst. 1 písm. f) nařízení EU č. 1169/2011, tj. datum minimální trvanlivosti.

Závěrem je možné konstatovat, že u balených potravin uváděných na trh formou komunikačních prostředků na dálku (e-shopu) a současně u balených i nebalených potravin uváděných na trh formou maloobchodního prodeje a prodejních stánků byly zaznamenány značné nedostatky v jejich označení povinnými údaji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnic Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004, v platném znění, Úřední věstník Evropské unie. L 304, 22. 11. 2011, 18-63. V platném znění. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1169>

[2] CHÝLKOVÁ, Markéta. *Otázky a odpovědi k nařízení EU č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům: praktický průvodce novými pravidly pro označování potravin*. I. Praha: Potravinářská komora České republiky, Česká technologická platforma pro potraviny, 2015, 97 s. Publikace České technologické platformy pro potraviny. ISBN 978-80-88019-08-4.

[3] *Dotazy podnikatelů: Označování alergenů* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2016 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.szpi.gov.cz/clanek/dotazy-podnikatelu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

[4] SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin: průvodce pro spotřebitele*. I. Praha: Ministerstvo zemědělství, Odbor bezpečnosti potravin, 2014, 64 s. ISBN 978-80-7434-169-4.

[5] CHÝLKOVÁ, Markéta. *Vítejte ve světě potravin, aneb, Chytrý průvodce údaji na potravinách*. Dotisk I. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2020, 28 s. ISBN 978-80-7437-513-5.

[6] BABIČKA, Luboš. *Průvodce světem potravin: rady spotřebitelům, na co si dát pozor při nakupování a manipulaci s potravinami*. III. aktualiz. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství, Odbor bezpečnosti potravin, 2012, 44 s. ISBN 978-80-7434-086-4.

[7] ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 24. dubna 1997 o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 38, 2178-2188. V platném znění.

[8] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se

Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví se postupy týkající se bezpečnosti potravin. Úřední věstník. L 031, 01. 02. 2002. V platném znění.

Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32002R0178>

[9] SUKOVÁ, Irena. *Průvodce označováním potravin*. I. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2006, 36 s. ISBN 80-7271-174-1.

[10] CHÝLKOVÁ, Markéta. *Označování potravin: mnoho cenných informací pro spotřebitele?*. I. Praha: Potravinářská komora České republiky, Česká technologická platforma pro potraviny, 2013, 37 s. ISBN 978-80-905096-4-1.

[11] EVROPA. Nařízení EU č. 432/2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí, v platném znění, Úřední věstník Evropské unie. L 136/1, 25. 05. 2012, v platném znění. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0432>

[12] ULRICH, George. *AN ANALYSIS OF THE NUTRITION AND ALLERGEN LABELLING RULES IN THE EU AND THEIR IMPLICATIONS ON THE COMMON MARKET*. Elīna Stungrevica. 2018, 103 s. ISSN 1691-9254.

[13] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin, v platném znění, Úřední věstník. L 404, 30. 12. 2006. V platném znění. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A02006R1924-20141213&qid=1613247319232>

[14] *Vodítka k problematice zdravotních a výživových tvrzení* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2018 [cit. 2020-08-08]. Dostupné z:

<https://www.szpi.gov.cz/clanek/voditka-k-problematice-zdravotnich-a-vyzivovych-tvrzeni.aspx>

[15] *Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA): Úkoly úřadu EFSA* [online].

Evropská unie [cit. 2020-19-12]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/efsa_cs

- [16] *Výroční zpráva 2015* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://www.szpi.gov.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-szpi-za-rok-2015.aspx>
- [17] *Příručka pro provozovatele potravinářských podniků: Zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích a jeho prováděcí právní předpisy Ministerstva zemědělství*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2018, 211-212 s. ISBN: 978-80-7434-394-0.
- [18] *Velký test ovocných šťáv: Který sirup je z ovoce a který jen obarvený cukr?* TN.cz [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/zpravy/na-vasi-strane/velky-test-sirupu-nekupujte-obarveny-cukr-ale-stavu-z-plodu.html>
- [19] Vyhláška č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-417>
- [20] *Označování šarže* [online]. Ministerstvo zemědělství [cit. 2020-29-12]. Dostupné z: <https://www.bezpecnostpotravin.cz/az/termin/76632.aspx>
- [21] Vyhláška č. 157/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro čerstvé ovoce a zeleninu, zpracované ovoce a zeleninu, suché skořápkové plody, houby, brambory a výrobky z nich, jakož i další způsoby jejich označování. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-157>
- [22] MOTARJEMI, Yasmine. *FOOD SAFETY MANAGEMENT: A PRACTICAL GUIDE FOR THE FOOD INDUSTRY*. Elsevier, 2014, 1010 s. ISBN 978-0-12-381504-0.
- [23] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin, v platném znění, Úřední věstník. L 139, 30. 04. 2004. V platném znění. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0852>
- [24] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu. Úřední věstník. L 139, 30. 04. 2004. V platném znění. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A02004R0853-20210101&qid=1613248004299>
- [25] Petersen, B., Nüssel, M., Hamer, M. *Quality and risk management in agri-food chains. Wageningen Pers.* 2014, ISBN 978-9-08686-236-8.
- [26] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008 ze dne 16. prosince 2008 o potravinářských přídatných látkách, v platném znění, Úřední věstník. L 354,

31. 12. 2008. V platném znění. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32008R1331&qid=1613247820621>

[27] NAVRÁTILOVÁ, Pavlína a kol., *Hygiena produkce mléka*. I. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2012, 12 s. ISBN 978-80-7305-625-4.

[28] BABIČKA, Luboš. *Přidatné látky v potravinách: : publikace České technologické platformy pro potraviny*. I. Praha: Potravinářská komora České republiky, Česká technologická platforma pro potraviny, 2012, 6, 12, 36 s. ISBN 978-80-905096-3-4.

[29] *Přidatné látky (aditiva)* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2017 [cit. 2020-12-19]. Dostupné z: <https://www.szpi.gov.cz/clanek/pridatne-latky-aditiva.aspx>

[30] *Additives* [online]. European Commission [cit. 2020-12-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/food/safety/food_improvement_agents/additives_en

[31] EVROPA. Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2017/625 o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech prováděných s cílem zajistit uplatňování potravinového a krmivového práva a pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin, v platném znění, Úřední věstník. L 095, 07. 04. 2017. V platném znění. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A02017R0625-20191214>

[32] *GUIDANCE ON THE IMPLEMENTATION OF REGULATION N° 1924/2006 ON NUTRITION AND HEALTH CLAIMS MADE ON FOODS CONCLUSIONS OF THE STANDING COMMITTEE ON THE FOOD CHAIN AND ANIMAL HEALTH* [online]. The Standing Committee on the Food Chain and Animal Health has, 2007 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/labelling_nutrition_claim_reg-2006-124_guidance_en.pdf

[33] HRNČÍŘOVÁ, Dana a Jolana RAMBOUSKOVÁ. *Výživa a zdraví*. Dotisk III. vydání. Praha: Ministerstvo zemědělství, odbor bezpečnosti potravin, 2019, 48 s. ISBN 978-80-7434-109-0.

[34] *Systém rychlého varování pro potraviny a krmiva (RASFF)* [online]. Ministerstvo zemědělství [cit. 2021-01-01]. Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/bezpecnost-potravin/system-rychleho-varovani-pro-potraviny/>

[35] Vyhláška č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-76>

[36] GABROVSKÁ, Dana a Markéta CHÝLKOVÁ. *Sladká fakta o cukrech a sladidlech, aneb, Čím si osladit život*. I. Praha: Potravinářská komora České republiky, Česká technologická platforma pro potraviny, 2017, 47 s. ISBN 978-80-88019-17-6.

[37] KOTOWSKA, Agnieszka. ASSESSING OF PATIENTS' KNOWLEDGE OF ANAPHYLACTIC SHOCK AND ALLERGIES. *Medical Science Pulse* [online]. 2020, 14 (4), 31-40 [cit. 2021-04-20]. ISSN 25441558. Dostupné z: doi:10.5604/01.3001.0014.6894

[38] *Potraviny na pranýři: nejakostní, falšované a nebezpečné potraviny* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce [cit. 2021-25-02], [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.potravinynapranryri.cz/EDetail.aspx?id=2&lang=cs&design=default&archive=actual&listtype=tiles>

[39] *Zdravotní a výživová tvrzení* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2014 [cit. 2021-27-02]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/med/podzim2014/BVVP0321c/prezentace_SZPI_Bellofatto_LF_2014.pdf

[40] Vyhláška č. 18/2020 Sb., o požadavcích na mlýnské obilné výrobky, těstoviny, pekařské výrobky a cukrářské výrobky a těsta. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-18>

[41] EVROPA. Nařízení EU č. 543/2011, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 pro odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny, v platném znění, Úřední věstník Evropské unie. L 157/1, 15. 06. 2011. V platném znění. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011R0543>

[42]-EMERTON, Victoria. *Food Allergy and Intolerance: Current Issues and Concerns*. 2007. ISBN 9780854048816. Dostupné také z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&an=496948&scope=site>

[43] *Types of RASFF notifications* [online]. European Commission [cit. 2021-04-04].

Dostupné z:

https://ec.europa.eu/food/safety/rasff/how_does_rasff_work/notifications_types_en

[44] *Nutrition and Health claims* [online]. European Commission [cit. 2021-03-03].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact_en

[45] EVROPA. Nařízení EU č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007, v platném znění, Úřední věstník Evropské unie. L 347/671, 20. 12. 2013. V platném znění. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1308>

[46] *174/2021 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online]. Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r. o. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://www.fulsoft.cz/33/174-2021-sb-zakon-kterym-se-meni-zakon-c-110-1997-sb-o-potravinach-a-tabakovych-vyrobcich-a-o-zmene-a-doplneni-nekterych-souvisejicich-zakonu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-dalsi-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_-jrpTq56EwkEJVpP7fgzcYmkQu4CD-vMUnwPlw/

[47] *Grafické a slovní vyjádření ochucení při označování potravin* [online]. Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2020 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://www.szpi.gov.cz/clanek/graficke-a-slovni-vyjadreni-ochuceni-pri-oznacovani-potravin.aspx>

[48] Zdroj poskytnutý Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí (SZPI)

[49] Zdroj poskytnutý Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí (SZPI)

[50] Zdroj poskytnutý Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí (SZPI)

[51] Zdroj poskytnutý Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí (SZPI)

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EU Evropská unie

EFSA European Food Safety Authority

SZPI Státní zemědělská a potravinářská inspekce

SVS Státní veterinární správa

KHS Krajská hygienická stanice

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 Příklad špatné čitelnosti písma [22]*
- Obr. 2 Definice výšky malého písmene „x“ [1]*
- Obr. 3 Největší plocha obalu x Etiketa [17]*
- Obr. 4 Hranatý obalový materiál [17]*
- Obr. 5 Lahvovitý obalový materiál [18]*
- Obr. 6 Zakázaná léčebná tvrzení [38]*
- Obr. 7 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (B)*
- Obr. 8 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (B)*
- Obr. 9 Vzorová etiketa baleného výrobku*
- Obr. 10 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (B)*
- Obr. 11 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (N)*
- Obr. 12 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (N)*
- Obr. 13 Vzorová etiketa nebaleného pekařského výrobku [vlastní foto]*
- Obr. 14 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (I)*
- Obr. 15 Koláčový graf všech pochybení za stanovené období půl roku (vyjádřeno v procentech) (I)*
- Obr. 16 Vzorová etiketa balené potraviny uváděné na trh prostřednictvím e-shopu*

Obr. 17 Celkový počet pochybení v alergenních látkách za stanovené období půl roku pro nebalené potraviny, internetový prodej potravin a balené potraviny

Obr. 18 Celkový počet pochybení v seznamu složek za stanovené období půl roku pro nebalené potraviny, internetový prodej potravin a balené potraviny

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Porovnání výsledků pochybení v alergenních látkách

Tab. 2 Porovnání výsledků pochybení v množství složek/skupin složek

Tab. 3 Porovnání výsledků pochybení ve jménu nebo obchodním názvu a adrese PPP

Tab. 4 Porovnání výsledků pochybení v alergenních látkách

Tab. 5 Porovnání výsledků pochybení ve jménu/obchodním názvu a alergenních látkách

Tab. 6 Porovnání výsledků pochybení v množství složek/skupin složek a seznamu složeni

Tab. 7 Porovnání výsledků pochybení ve výživových údajích

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I Seznam nejčastějších alergenů

Příloha P II Seznam potravin osvobozené od deklaráce povinných výživových údajů

PŘÍLOHA P I: SEZNAM LÁTEK NEBO PRODUKTŮ VYVOLÁVAJÍCÍ ALERGIE NEBO INTOLERANCE

22.11.2011

CS

Úřední věstník Evropské unie

L 304/43

PŘÍLOHA II

LÁTKY NEBO PRODUKTY VYVOLÁVAJÍCÍ ALERGIE NEBO NESNÁŠENLIVOST

1. Obiloviny obsahující lepek, konkrétně: pšenice, žito, ječmen, oves, špalda, kamut nebo jejich hybridní odrůdy a výrobky z nich, kromě:
  - a) glukózových sirupů na bázi pšenice, včetně dextrózy⁽¹⁾;
  - b) maltodextrinů na bázi pšenice⁽¹⁾;
  - c) glukózových sirupů na bázi ječmene;
  - d) obilovin použitých k výrobě alkoholických destilátů, včetně ethanolu zemědělského původu
2. Koryši a výrobky z nich
3. Vejce a výrobky z nich
4. Ryby a výrobky z nich, kromě:
  - a) rybí želatiny použité jako nosič vitaminových nebo karotenoidních přípravků;
  - b) rybí želatiny nebo vyzíny použité jako čířící prostředek u piva a vína
5. Jádra podzemnice olejné (arašídý) a výrobky z nich
6. Sójové boby a výrobky z nich, kromě:
  - a) zcela rafinovaného sójového oleje a tuku⁽¹⁾;
  - b) přírodní směsi tokoferolů (E306), přírodního d-alfa tokoferolu, přírodního d-alfa-tokoferol-acetátu, přírodního d-alfa-tokoferol-sukcinátu ze sóji;
  - c) fytosterolů a esterů fytosterolů získaných z rostlinných olejů ze sóji;
  - d) esteru rostlinného stanolu vyrobeného ze sterolů z rostlinného oleje ze sóji
7. Mléko a výrobky z něj (včetně laktózy), kromě:
  - a) syrovátky použité k výrobě alkoholických destilátů, včetně ethanolu zemědělského původu;
  - b) laktitolu
8. Skorápkové plody, konkrétně: mandle (*Amygdalus communis* L.), lískové ořechy (*Corylus avellana*), vlašské ořechy (*Juglans regia*), kešu ořechy (*Anacardium occidentale*), pekanové ořechy (*Carya illinoensis* (Wangenh.) K. Koch), para ořechy (*Bertholletia excelsa*), pistácie (*Pistacia vera*), makadamie (*Macadamia ternifolia*) a výrobky z nich, kromě ořechů použitých k výrobě alkoholických destilátů, včetně ethanolu zemědělského původu
9. Celer a výrobky z něj
10. Hořčice a výrobky z ní
11. Sezamová semena a výrobky z nich
12. Oxid siřičitý a siřičitany v koncentracích vyšších než 10 mg/kg nebo 10 mg/l, vyjádřeno jako celkový SO₂, které se propočítají pro výrobky určené k přímé spotřebě nebo ke spotřebě po rekonstituování podle pokynů výrobce
13. Vlčí bob (lupina) a výrobky z něj
14. Měkkýši a výrobky z nich

⁽¹⁾ A výrobky z nich, pokud zpracování, kterým prošly, nezvyšuje úroveň alergenicity, kterou úřad stanovil pro příslušný základní produkt.

**PŘÍLOHA P II: POTRAVINY OSVOBOZENÉ OD DEKLARACE
POVINNÝCH VÝŽIVOVÝCH ÚDAJŮ**

PŘÍLOHA V

POTRAVINY, KTERÉ JSOU OSVOBOZENY OD POŽADAVKU NA POVINNÉ VÝŽIVOVÉ ÚDAJE

1. Nezpracované produkty obsahující jedinou složku nebo skupinu složek
2. Produkty zpracované pouze zráním, které obsahují jedinou složku nebo skupinu složek
3. Vody určené k lidské spotřebě včetně vod, do kterých nebyly přidány jiné složky než oxid uhličitý nebo aroma
4. Byliny, koření nebo jejich směsi
5. Sůl a náhražky soli
6. Stolní sladidla
7. Výrobky, na něž se vztahuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/4/ES ze dne 22. února 1999 o kávových a cikorkových extraktech⁽¹⁾, celá nebo mletá kávová zrna a celá nebo mletá kávová zrna bez kofeinu
8. Bylinné a ovocné čaje, čaj, čaj bez kofeinu, instantní nebo rozpustný čaj nebo čajový extrakt, instantní nebo rozpustný čaj nebo čajový extrakt bez kofeinu, které neobsahují jiné přidané složky než aroma, která nemění výživovou hodnotu čaje
9. Kvasné octy a náhražky octa, včetně octů, jejichž jedinými přidanými složkami jsou aroma
10. Aroma
11. Potravinářské přídatné látky
12. Pomocné látky
13. Potravinářské enzymy
14. Želatína
15. Želírující složky
16. Kvasnice (droždí)
17. Žvýkačky
18. Potraviny v obalech nebo nádobách, jejichž největší plocha je menší než 25 cm²
19. Potraviny, včetně řemeslně vyrobených potravin, dodávané výrobcem v malých množstvích přímo konečnému spotřebiteli nebo do místních maloobchodů přímo zásobujících konečného spotřebitele

⁽¹⁾ Úř. věst. L 66, 13.3.1999, s. 26.